

RAPPORT

2010:4

Signe Bock Segard

Kirkevalget 2009

En analyse av velgeratferd og valgdeltagelse blant medlemmer av Den norske kirke

Signe Bock Seggaard

Kirkevalget 2009

En analyse av velgeratferd og valgdeltagelse blant medlemmer
av Den norske kirke

Institutt for samfunnsforskning

Oslo 2010

© ISF 2010
Rapport 2010:4

Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.samfunnsforskning.no

ISBN: 978-82-7763-323-7
ISSN: 0333-3671

Innhold

Forord	5
1. Innledning.....	7
Et demokratiperspektiv – opplyst forståelse og effektiv deltagelse.....	8
Analysens hovedtemaer – informasjon, kunnskap, tilgjengelighet og holdningsrepresentativitet.....	10
Datagrunnlag – metode, design og bruk av data	13
2. Informasjon – kanalenes betydning.....	19
3. Kunnskap – tilstrekkelig informasjon om...?.....	29
4. Tilgjengelighet og andre grunner for (ikke) å stemme	41
5. Holdninger - representativitet i Den norske kirke	49
6. Avsluttende oppsummering og konklusjon	57
Kort oppsummering av sentrale funn i et demokratiperspektiv.....	58
7. Litteratur	65
Appendiks A Undersøkelsesopplegg	67
Appendiks B Tabeller	75
Sammendrag/Abstract.....	89

Forord

Denne rapporten er Institutt for samfunnsforskning bidrag til en større evaluering av demokratireformen i Den norske kirke.¹ Evalueringsprosjektet, *Evaluering av demokratireformen i Den norske kirke*, ble utført av forskere ved Det teologiske Menighetsfakultet (MF) og Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) på oppdrag fra Kirkerådet. Institutt for samfunnsforskning inngikk i prosjektet som underleverandør med ansvar for å evaluere velgeratferd og valgdeltagelse blant medlemmer av Den norske kirke i forbindelse med kirkevalget 2009. Dette er tema for velgerundersøkelsen som presenteres i denne rapporten.

Som prosjektleder for velgerundersøkelsen ønsker undertegnede å takke hele prosjektgruppen, og særlig Sverre Dag Møgstad (MF) og Ulla Schmidt (KIFO) som har hatt det overordnede ansvaret for evalueringsprosjektet, for et godt og konstruktivt samarbeid. En spesiell takk også til Bernt Aardal, Jo Saglie og Johannes Bergh ved Institutt for samfunnsforskning som alle har bidratt med konstruktive og konkrete innspill og kommentarer i arbeidet med denne rapporten.

Oslo, april 2010

Signe Bock Seggaard

---

1. En redigert versjon av denne rapporten inngår som delrapport 4, Analyse av velgeratferd og valgdeltagelse ved kirkevalget 2009, i evalueringsprosjektets hovedrapport som ble overlevert Kirkerådet i april 2010. Hovedrapporten er tilgjengelig online på KIFOs hjemmeside www.kifo.no. Teoridelen i denne rapporten er innarbeidet i hovedrapportens innledning.

Innledning

Kirkevalget 2009 representerte noe nytt. Valget inngikk som et sentralt tiltak i en omfattende demokratireform i Den norske kirke. En reform som har sin bakgrunn i innstillingen «Styrket demokrati i Den norske kirke» (KKD 2008a). Forventningene til kirkevalget var på forhånd store, idet resultatet av valget og særlig valgdeltagelsens størrelse i utgangspunktet ble betraktet som et mål på hvorvidt reformen hadde lyktes. Kirkevalget 2009 representerte også noe nytt med hensyn til den konkrete utforming av valget. Tidligere besto kirkevalget kun av menighetsrådsvalg. Valget i 2009 omfattet i tillegg til menighetsrådsvalget også valg av leke medlemmer til bispedømmeråd/delegater til Kirkemøtet. Dertil kommer at kirkevalget 2009 i forhold til tidligere innebar økt bruk av direkte valg, senket stemmerettsalder, gjennomføring av valg samtidig med offentlige valg (stortingsvalget i 2009) samt etablering av reelle valgmuligheter (KKD 2008b). Reelle valgmuligheter refererer i denne sammenhengen mer konkret til flere kandidater på listene enn det antall som skulle velges.

Med blikket rettet mot kirkevalget 2009, er denne rapportens fokus kirke-medlemmenes atferd og deltagelse eller manglende deltagelse. Hensikten er å belyse velgeratferd ut fra en rekke ulike variabler som demografisk, sosial, kirkelig og politisk tilhørighet, samt å sette søkelys på effekten av ulike tiltak som ble gjennomført i forkant av kirkevalget. I den forbindelse er det særlig informasjonstiltakene for å understøtte velgernes kunnskap og tiltak for å bedre tilgjengeligheten til valget, som vil være i fokus. Det skyldes først og fremst at tilgjengelighet og spredning av informasjon og kunnskap er tre prioriterte områder i arbeidet med demokratireformen i Den norske kirke. Dertil kommer at omfanget av informasjon, kunnskap og tilgjengelighet er sentrale aspekter for å forstå kirkevalget i et demokratisk perspektiv. Velgere må ha tilstrekkelig informasjon for å kunne velge mellom ulike alternativer samtidig som det ikke må finnes unødvendige hindringer for å delta i valget. Rapporten setter i den forbindelse et særskilt fokus på forholdet mellom kirkemedlemmer som henholdsvis deltok og ikke deltok i valget. Det er verd å merke seg at undersøkelsens utgangspunkt er medlemmenes subjektive oppfatning og vur-

dering og ikke en objektiv standard for hvordan ting forholder seg. Dette er altså en velgerundersøkelse.

Grunnlaget for å evaluere kirkemedlemmenes velgeratferd er en telefon-survey rettet mot alle medlemmer av Den norske kirke og en postal survey rettet mot medlemmer som deltok i kirkevalget. Begge surveyene ble gjennomført høsten 2009.

Videre vil innledningskapitlet først redegjøre for det demokratiperspektivet som vil danne rammen for rapportens avsluttende drøftelse og oppsummering av sentrale funn. Deretter vil analyseopplegget kort bli presentert før kapitlet avsluttes med en kort beskrivelse av undersøkelsens datagrunnlag og design.

Et demokratiperspektiv – opplyst forståelse og effektiv deltagelse

Hva er demokrati? Hva er demokratisering? Spørsmålene er stilt av mange og svarene er tilsvarende mange. Hensikten er her ikke å gi enda et svar, men å belyse aspekter ved demokratiske prosesser som kan oppfattes som fellesnevnerne for ulike demokratisyn. Uansett om disse synene forfekter et konkurranseperspektiv, et deliberativt perspektiv eller et deltagerperspektiv på demokrati (Held 2006; Rasch 2004; Seggaard 2008). Rapporten vil derfor ikke drøfte ulike demokratimodeller og hvordan demokrati, demokratisering og demokratisk deltagelse kan forstås innen disse. Hensikten er å anlegge et bredere perspektiv på demokratisk deltagelse samt forutsetninger for en slik deltagelse. Demokratisk deltagelse og tilhørende prosesser betraktes på den måten fra et mer generelt perspektiv som fanger opp fellestrekk på tvers av ulike demokratimodeller.

Utgangspunktet er det synet at demokrati helt grunnleggende handler om

(...) a form of government in which, in contradistinction to monarchies and aristocracies, the people rule. Democracy entails a political community in which there is some form of *political equality* among the people (Held 2006:1).

Held viser i sitatet til at nøkkelordene for å forstå hva demokrati er, er *folkestyre* og *politisk likhet*.

Mer presist baserer rapporten seg på Robert A. Dahls demokratiske prosessesteori der han trekker frem fem kriterier eller ideelle standarder – som han også omtaler dem – for en perfekt demokratisk prosess (Dahl 1989:108-109). Disse er ideelle kriterier hvilket innebærer at en prosess som oppfyller alle kriteriene er å anse som en perfekt demokratisk prosess. Perfekte demokratiske prosesser finnes ikke i praksis, men understrekningen av det ideelle betyr, at en prosess kan vurderes som mer eller mindre demokratisk gitt disse krite-

riene. De ideelle standardene kan på den måten anvendes som en målestokk for å evaluere en gitt demokratisk orden. På den andre siden kan kriteriene ikke betraktes uten å forstå dem i en kontekst. Å vurdere om en prosess er mer eller mindre demokratisk forutsetter en kontekstualisering, historisk så vel som institusjonelt (Dahl 1989:109). Det er nettopp i et slikt perspektiv at Dahls teori vil bli anvendt i denne rapporten.

Dahl omtaler demokrati som en politisk orden som ideelt sett oppfyller fem kriterier for bindende beslutningsprosesser som involverer berørte parter. *Berørte parter* viser til at det er de som særlig blir påvirket av prosessens resultat som det skal tas hensyn til og som bør inkluderes i prosessen. Dahl presiserer det på følgende måte: «Bindende kollektive avgjørelser bør kun tas av personer som berøres av avgjørelsene» (Dahl 1992:66). De fem kriteriene for en fullverdig demokratisk orden er (Dahl 1989: kp.8 & kp.9); (Midgaard 2004):

1. *Effektiv deltagelse*. I forkant av en beslutning må alle medlemmene ha tilstrekkelig og lik mulighet til å gjøre sine holdninger og preferanser med hensyn til det endelige resultatet kjente.
2. *Lik stemmerett*. Alle medlemmer må på det avgjørende stadium i beslutningsprosessen ha samme mulighet til å uttrykke sine preferanser og hver preferanse skal veies likt. Det innebærer politisk likhet mellom medlemmene.
3. *Opplyst forståelse*. Ethvert medlem må ha tilstrekkelige og like muligheter til å utforske alternativer og deres konsekvenser samt begrunne sin preferanse i forkant av det avgjørende stadium i beslutningsprosessen.
4. *Sakslistekontroll*. Medlemmene må ha en reell mulighet til å bestemme hvilke saker som skal avgjøres gjennom en demokratisk beslutningsprosess.
5. *Inkludering*. En demokratisk prosess må inkludere alle voksne medlemmer.

Analysens hovedtemaer – informasjon, kunnskap, tilgjengelighet og holdningsrepresentativitet

I tråd med hensikten om å sette søkelys på effekten av ulike informasjonstiltak samt tiltak for å spre kunnskap og bedre tilgjengeligheten, rettes oppmerksomheten mot Dahls kriterier *opplyst forståelse* og *effektiv deltakelse* samt forutsetningene for disse. Forutsetningene for opplyst forståelse og effektiv deltakelse kan generelt oppsummeres ved hjelp av begrepene *informasjon*, *kunnskap* og *tilgjengelighet*.² Dette er også tre forhold som trekkes frem som kritiske faktorer i forbindelse med kirkelig demokrati (Saglie 2008). I en slik kontekst og mer spesifikt innen Den norske kirke kan *folket* forstås som alle kirkens medlemmer. *Politisk likhet* vil i samsvar med Dahls perspektiv innebære at alle medlemmer må ha «lik rett og like *muligheter* til å delta» (Saglie 2008:19). Et spørsmål i den forbindelse vil være hvordan *berørte parter* skal defineres. Det er et spørsmål rapporten vender tilbake til i den avsluttende drøftelsen.

Da denne rapportens hensikt ikke er å evaluere medlemmenes mulighet til å påvirke den kirkepolitiske dagsorden eller selve valgordningen inklusiv avgrensning av personer med stemmerett eller som er valgbare vil Dahls kriterier nummer 2, 4 og 5 ikke bli behandlet nærmere i denne delrapporten. Det vises i stedet til andre delrapporter i forskningsprosjektet *Evaluering av demokratireformen i Den norske kirke*, som mer spesifikt fokuserer på valgordningen og medlemsdemokrati.

Analysen av atferd og kjennetegnene til de medlemmene av Den norske kirke som enten deltok eller ikke deltok i kirkevalget høsten 2009 vil ta utgangspunkt i de tre aspektene – informasjon, kunnskap og tilgjengelighet. Disse aspektene fungerer som tre hovedtemaer for analysen. Informasjon, kunnskap og tilgjengelighet opptrer som forutsetninger for opplyst forståelse og effektiv deltakelse. Et sentralt forhold vil være å belyse omfanget og kirkemedlemmenes vurdering av nettopp informasjon, kunnskap og tilgjengelighet i forbindelse med kirkevalget 2009.

I analysen vil *informasjon*, *kunnskap* og *tilgjengelighet* i tillegg bli sett i lys av medlemmenes demografiske, sosioøkonomiske, kirkelige og politiske bakgrunn. På den måten opptrer *informasjon*, *kunnskap* og *tilgjengelighet* også som avhengige variabler. Hensikten er å gi et nyansert bilde av effektene av de tiltakene som ble iverksatt ved kirkevalget samt av likheter og forskjeller mellom ulike velgergrupper. I den sammenhengen vil det også bli trukket inn et *holdningsaspekt* for å undersøke hvorvidt velgerne grupperer seg i ulike

---

2. En analytisk distinksjon mellom informasjon og kunnskap er at kunnskap innebærer en form for bearbeidet informasjon, det vil si at vedkommende har reflektert over og tatt til seg informasjon.

grupper med hensyn til kirkepolitiske så vel som partipolitiske preferanser og kristen selvopfatning. Når informasjon, kunnskap og tilgjengelighet på den måten behandles som avhengige variabler, vil det i sin tur danne utgangspunkt for en drøftelse av hvor bred representasjonen er i Den norske kirke. *Holdningsrepresentativitet* i Den norske kirke vil dermed være et fjerde hovedtema i analysen.

Under denne strukturen ligger det et *breddeargument* som dels er forankret i den overordnede hensikten til demokratireformen i Den norske kirke: Økt demokratisk legitimitet til Den norske kirke gjennom bred informasjonsformidling, økt kunnskap om Den norske kirke hos medlemmene generelt, og ikke minst en bredere representativitet gjennom økt valgdeltagelse. Breddeargumentet er forankret i Dahls demokratiperspektiv som understreker politisk likhet mellom berørte parter og likhet i tilgang til informasjon og kunnskap. Med andre ord kan man si at innfallsvinkelen er at informasjon og kunnskap i størst mulig grad skal være likt fordelt mellom ulike velgergrupper, samt at velgernes ulike holdninger – særlig kirkepolitiske, men også andre relevante holdningstyper – er bredt representert i Den norske kirke.

Videre vil det bli redegjort kort for hvilke forhold rapporten mer generelt fokuserer på.

Informasjon – kanalenes betydning

For at medlemmene av Den norske kirke kan sies å være kjennetegnet av opplyst forståelse og effektiv deltagelse, er det en forutsetning at de har tilgang til god og tilstrekkelig informasjon slik at de kan danne seg kunnskap om de alternativene de kan velge imellom og konsekvensene av disse. Det er på denne bakgrunnen interessant å sette søkelys på velgernes vurdering av de ulike måtene å bli informert på, og særlig hvorvidt det er forskjeller mellom ulike velgergrupper. Det er særlig relevant å se nærmere på forskjeller og likheter mellom de kirkelig interesserte/engasjerte og de mindre kirkelig interesserte/engasjerte, samt mellom de som deltok for første gang (nye velgere) og de som har deltatt i tidligere menighetsrådsvalg (etablerte velgere). Kan man for eksempel forestille seg at kirkelig interesserte/engasjerte medlemmer samt etablerte velgere allerede besitter en del relevant informasjon, og derfor ikke er så opptatt av de iverksatte informasjonstiltakene? Fokus er med andre ord velgernes opplevelse av informasjonskanalenes viktighet i forbindelse med kirkevalget. I analysen vil det videre bli sett nærmere på skillet mellom det som kan betegnes som *interne kanaler*, som for eksempel kunngjøring på kirkelige arrangementer, menighetsblad og samtale med familie og venner, og *eksterne kanaler*, som for eksempel valgkort med informasjonsvedlegg, lokale og nasjonale medier. Et sentralt spørsmål er om dette skillet mellom interne og eksterne kanaler reflekteres i ulike velgergruppers vurdering av kanalenes viktighet eller om det overskrides.

Kunnskap – tilstrekkelig informasjon om...?

Kunnskap betraktes her som bearbeidet informasjon som forutsetter en form for mer eller mindre aktiv refleksjon. Fordi en slik refleksjon kan tenkes å være knyttet til engasjement og interesse, vil rapporten blant annet se nærmere på om det finnes en sammenheng mellom det å være kirkelig engasjert/interessert og det å ha kunnskap om forhold knyttet til kirkevalget og Den norske kirke generelt. I et slikt lys vil det også være interessant å se nærmere på *hvem* som mener å ha relevant informasjon og kunnskap, det vil si hvem informasjonstiltakene når frem til, og *hvem* informasjonstiltakene ikke når frem til. I tillegg vil det bli undersøkt i hvilken utstrekning det faktisk er en sammenheng mellom det å ha kunnskap om forhold knyttet til kirkevalget og Den norske kirke generelt, og det å delta i kirkevalget. Særlig er det i lys av kirkevalget som et personvalg, relevant å ta et nærmere blikk på velgernes kunnskap om kandidatene – også i relasjon til det å delta eller ikke å delta i kirkevalget. Denne analytiske innfallsvinkelen til kunnskap er basert på en antakelse om at kunnskap kan virke mobiliserende fordi den nettopp er grunnnet på engasjement/interesse.

Tilgjengelighet – og andre grunner for (ikke) å stemme

Som tidligere nevnt ble kirkevalget 2009 gjennomført på samme dag som stortingsvalget og ofte i tilstøtende lokaler til stortingsvalget. Dette var begrundet med at det ville virke mobiliserende fordi valget da ville fremstå som mer tilgjengelig. Det ble på den måten antatt at det ville være en spill-over effekt fra stortingsvalget til kirkevalget. Dette gjør det relevant å se nærmere på forholdet mellom kirkemedlemmenes deltagelse i de to valgene. Er det slikt at samtidigheten faktisk har hatt en spill-over effekt? Hvis det er tilfellet, og særlig blant de som ikke tidligere har stemt ved kirkevalg, kan det bidra til å forklare at valgdeltagelsen ved kirkevalget 2009 var høyere enn ved tidligere kirkevalg. Eller var tid og sted for kirkevalget en praktisk hindring for å delta i den demokratiske prosessen? Å belyse hvorvidt økt tilgjengelighet gjennom samtidighet med stortingsvalget har hatt en positiv spill-over effekt, er interessant i seg selv. Men ikke minst vil det være interessant å sammenligne dette med andre mulige grunner for å delta eller ikke å delta ved kirkevalget 2009. Derfor vil analysen også se nærmere på grunner for å delta eller ikke å delta ved kirkevalget. Særlig vil den relative betydningen av kunnskap som mobiliserende faktor, bli undersøkt. Kunnskap antas å ha en mobiliserende effekt – i hvert fall til et visst punkt være en (medvirkende) grunn for å stemme. Sagt på en annen måte: medlemmer som opplever ikke å besitte eller ha tilgang til relevant informasjon og kunnskap vil sannsynligvis forholde seg passive fordi de ikke opplever å være i stand til å gjøre seg opp en mening om det gitte forhold.

Holdninger – representativitet i Den norske kirke

Evalueringen av kirkevalget 2009 inneholder også data om medlemmenes holdninger – kirkepolitiske så vel som partipolitiske holdninger og kristen selvoppfatning. Det vil derfor være interessant å se nærmere på velgeratferd i lys av disse. Særlig interessant vil det være å se nærmere på om kirkepolitiske holdninger relatert til kirke/stat-forholdet, utnevning av biskoper, medlemsdemokrati og ikke minst kirkens romslighet med hensyn til tro og levesett blant kirkens ansatte, varierer mellom ulike velgergrupper. Er det for eksempel store forskjeller mellom medlemmer som har deltatt i tidligere kirkevalg (etablerte velgere) og medlemmer som stemte for første gang ved valget i 2009 (nye velgere)? Hvis ja, er det et argument for at kirkens velgerrepresentasjon er bredere nå enn tidligere? På samme måte er det interessant å se nærmere på medlemmenes partipolitiske ståsted samt kristen selvoppfatning og hvorvidt dette varierer mellom henholdsvis de som stemte og de som ikke stemte, samt mellom de som deltok for første gang og de som har deltatt i tidligere menighetsrådsvalg. Dette kan ses i lys av velgerrepresentasjon.

Før vi går til analysene av data vil dette innledningskapittel avslutningsvis redegjøre for undersøkelsens datagrunnlag, metode og design.

Datagrunnlag – metode, design og bruk av data³

Rapportens datagrunnlag for analyser av kirkevalget med hensyn til velgeratferd og valgdeltagelse er samlet inn ved hjelp av to surveys (spørreundersøkelser).

Den ene er en telefonsurvey rettet mot alle medlemmer i Den norske kirke som var stemmeberettigede ved kirkevalget i 2009. Det vil si alle medlemmer født før 1995. Telefonsurveyen ble gjennomført av meningsmålingsinstituttet *Norstat* i uken umiddelbart etter kirkevalget (uke 38/39 2009). Det ble i alt gjennomført 1000 intervjuer.

Den andre surveyen er en postal undersøkelse som var rettet mot medlemmer av Den norske kirke født før 1992, og som man på grunnlag av manntallsavkryssninger visste hadde stemt ved minst et av kirkevalgene – menighetsrådsvalg og/eller bispedømmerrådsvalg. Det ble sendt ut 1500 spørreskjemaer til et utvalg av medlemmene i perioden uke 42-46 2009.

Begge spørreundersøkelser ble utformet for å få et bilde av Den norske kirkes medlemmers syn på kirken, medlemmenes motiver for å delta eller ikke å delta i kirkevalget og deres erfaringer med valgkampen og de informasjons tiltakene som var iverksatt lokalt og nasjonalt.

---

3. Appendiks inneholder en mer detaljert beskrivelse/drøftelse av anvendt metode og design.

Grunnideen er at de to undersøkelser skal avspeile hverandre. Men på grunn av forskjellen i de to undersøkelsenes målgrupper, var det nødvendig å ha en bredere tilnærming til temaet i telefonsurveyen enn i den postale. Blant annet var det i telefonsurveyen innarbeidet noen spørsmål rettet mot medlemmer som *ikke* hadde deltatt i valget samt flere bakgrunnsspørsmål.

Svarprosent og representativitet

I forbindelse med den postale surveyen var det på grunn av et relativt stramt økonomisk budsjett, ikke mulig å sende ut purringer eller brev i forkant av undersøkelsen som forberedte de utvalgte kirkemedlemmene. På den bakgrunn må svarprosenten på 29 % (n=434) anses som tilfredsstillende, spesielt når den sammenlignes med hva som er vanlig svarprosent i sammenlignbare undersøkelser.

Selv om det i forbindelse med den anvendte telefonsurveyen kan være en utfordring å finne et enkelt mål på svarprosent, anses metoden i faglitteraturen som en forsvarlig innsamlingsmetode så lenge det tas forbehold for dens svakheter (Biemer & Lyberg 2003). Som nevnt ble det i denne undersøkelsen gjennomført 1000 telefonintervjuer, hvorav 700 via fasttelefon og 300 via mobiltelefon.⁴ Det kan nevnes at telefonsurvey er et etablert redskap for datainnsamling i denne type undersøkelser. Blant annet inngår telefonsurvey som et sentralt datagrunnlag i Lokaldemokratiundersøkelsen (Saglie 2009).

I mangel på statistiske opplysninger om medlemmene av Den norske kirke med hensyn til relevante bakgrunnsopplysninger, har det ikke vært mulig å foreta noen vektning av datamaterialet. Fordi mer enn 80 % av den norske befolkningen er formelt medlemmer av Den norske kirke, kan det likevel antas at det er ganske stor samsvar mellom sammensetningen av medlemsmassen og befolkningen generelt. I et slikt perspektiv er det bare snakk om relativt små forskjeller mellom sammensetning av utvalgene og befolkningen generelt. Dessuten er det sannsynlig at de forskjellene som forekommer mellom utvalgene og befolkningen generelt, er større enn hvis sammenligningsgrunnlaget var den faktiske medlemsmassen. Det er i utvalgene nemlig en litt større andel av personer som er middelaldrende/eldre og gift/registrert partner, sammenlignet med i befolkningen generelt.

Det er vår klare oppfatning at begge surveyene i stor utstrekning kan brukes til å si noe om Den norske kirkes medlemmenes syn på kirken, medlemmenes motiver for å delta eller ikke å delta i kirkevalget og deres erfaringer med valgkampen og de informasjonstiltakene som var iverksatt lokalt og nasjonalt i forbindelse med kirkevalget. Særlig verdifullt er materialet som bak-

---

4. Det vises til appendiks A for en nærmere drøftelse av telefonsurveyen.

grunn for og innspill til diskusjon og utforming av informasjonsstrategier foran kirkevalget høsten 2011.

Bruk av data i analysene

Det primære datagrunnlaget i undersøkelsen er samlet inn ved hjelp av telefonintervju. Årsaken til at det også ble gjennomført en postal survey rettet mot medlemmer som vi visste hadde deltatt i kirkevalget 2009, var at vi ikke kunne være sikker på at telefonsurveyen ville inkludere tilstrekkelig mange kirke-medlemmer som faktisk hadde deltatt i kirkevalget, jevnfør en forventning om relativt lav valgdeltagelse. Dette viste seg å være en overflødig bekymring, 37,5 % av respondentene i telefonsurveyen hadde stemt ved kirkevalget. At det lyktes å fange inn så mange medlemmer som hadde deltatt i valget muliggjør at telefondataene kan danne det primære grunnlaget for sammenligninger mellom de som deltok og de som ikke deltok ved valget. Det er en stor fordel. Derfor vil rapportens analyser i hovedsak basere seg på data innsamlet ved hjelp av telefonintervju. Data fra telefonsurveyen omfatter dessuten alle aldersgrupper som hadde stemmerett ved kirkevalget, inklusiv den yngste gruppen født 1992-1994. Dette var ikke mulig i den postale fordi Personvernombudet i NSD understreket at det med hensyn til unge under 18 år bør tas ekstra personvern hensyn. Dertil kommer at andelen av unge født etter 1978, totalt er bedre representert i telefonsurveyen enn i den postale (se appendiks A for detaljer). Dette er enda et moment som taler for at telefonsurvey er det primære datagrunnlaget.

Et unntak fra dette er i det tilfellet der det er mest fruktbart kun å basere analysen på informasjon om de medlemmene som deltok ved valget uten sammenligning med de medlemmene som ikke deltok. Dette antas å være tilfellet i forbindelse med analyse av velgernes oppfatning av ulike informasjonskanalers viktighet. Her vil datagrunnlaget være den postale surveyen. Begrunnelsen for dette er at det absolutte antall respondenter som har deltatt i kirkevalget 2009, er større i den postale surveyen enn i telefonsurveyen og er dermed rent metodisk å foretrekke. I tillegg er begrunnelsen at en kan anta at det i særlig grad er de som faktisk deltok som har gjort seg opp noen mening-er om de ulike kanalene og deres betydning. På grunn av ulikt metodisk undersøkelsesopplegg vil det dessuten ikke være forsvarlig å slå datasettene fra de to surveyene sammen. Generelt kan det nevnes at mens analysen av velgernes oppfatning av informasjonskanalenes betydning baseres på den postale undersøkelsen, baseres analysene av kunnskap, tilgjengelighet og holdningsrepresentativitet på data fra telefonsurveyen.

For å belyse kunnskapsaspektet er det mest fruktbart og ikke minst interessant å kunne skjelne mellom de som deltok og de som ikke deltok i kirkevalget 2009 og gjøre sammenligninger mellom disse to gruppene. Derfor vil det empiriske grunnlaget for analysene være data fra telefonsurveyen som omfat-

ter et utvalg av medlemmer av Den norske kirke – både de som har stemt og ikke stemt – ved kirkevalget 2009. At dette er metodisk forsvarlig, underbygges av testanalyser som viser at det bare er en liten gradforskjell mellom de respondentene i telefonsurveyen som stemte ved kirkevalget 2009 og respondentene i den postale med hensyn til den generelle kunnskapen om forhold knyttet til kirkevalget (se Tabell 19 i appendiks B). Det antas derfor at disse to gruppene ligner så pass mye på hverandre at det er unødvendig å gjennomføre parallelle analyser av data fra telefonsurveyen og den postale surveyen med hensyn til den gruppen som deltok i valget. Som følge av hensikten med å gjøre sammenligninger mellom ulike velgergrupper tas det dermed utgangspunkt i data fra telefonsurveyen, da det her er mulig å foreta slike sammenligninger uten å måtte gjøre forbehold knyttet til metodisk opplegg, spørsmålsformulering og praktisk gjennomføring av undersøkelsen. Lignende overveielser gjør seg gjeldende med hensyn til valg av datagrunnlag for de to etterfølgende analyser av henholdsvis grunner for å stemme og holdningsrepresentativitet.

Som en konsekvens av den kvantitative formen på data, vil det bli gjennomført analyser ved hjelp av ulike statistiske metoder. Dette vil medføre at det vil bli anvendt noen begreper for å beskrive sammenhenger mellom ulike forhold samt analytiske redskaper som for noen kanskje kan virke litt fremmed. Samtidig er det ønskelig at rapporten som helhet skal være forståelig for alle med interesse for kirkevalget. Derfor vil sammenhenger mellom ulike forhold så vel som tabeller og figurer, ikke bare bli beskrevet ved hjelp av statistiske begreper, men også med tekst. Innledningsvis kan det likevel være hensiktsmessig å forklare de mest sentrale statistiske begreper og metoder som anvendes i denne rapporten.

For det første skjelnes det mellom *bivariat* og *multivariat analyse*. Bivariat analyse vil si at det er sammenhengen mellom to variabler, for eksempel kunnskap og kjønn, som analyseres. Som et mål på bivariat sammenheng benyttes *Pearson's R*. *Pearson's R* varierer mellom +/-1 og 0. 0 indikerer ingen sammenheng, mens +/-1 viser til henholdsvis en perfekt *positiv* sammenheng og en perfekt *negativ* sammenheng mellom to variabler. Positiv sammenheng vil si at hvis en person har høy verdi på en variabel vil vedkommende også ha høy verdi på den andre variabel. Motsatt betyr negativ sammenheng at hvis en person har lav verdi på en variabel vil vedkommende ha høy verdi på den andre variabelen. I praksis forutsettes det derfor at for eksempel verdiene på kjønnsvariabelen kodes som mann=0 og kvinne=1.

En multivariat analyse innebærer at man ser nærmere på sammenhengen mellom to variabler, men slikt at det tas høyde for at andre faktorer også kan være relevante. For eksempel kan man forestille seg at en bivariat analyse viser at kvinner har mer kunnskap enn menn, men at denne positive sammenhengen mellom kunnskap og kjønn «forsvinner» i en multivariat analyse når det kontrolleres for utdanningsnivå. Dette fordi det egentlig er utdanningsni-

---

vået og ikke kjønnen til en person som er avgjørende for hvor mye kunnskap vedkommende har. I denne rapporten gjennomføres multivariate analyser ved hjelp av regresjonsanalyse, og det er standardiserte beta-koeffisienter som brukes som mål på multivariat sammenheng. Beta-koeffisienten forteller i hvilken retning en gitt sammenheng går (+/-), samt hvor sterk sammenhengen er.

Informasjon – kanalenes betydning

I forkant av kirkevalget ble ulike informasjonstiltak iverksatt av Den norske kirke sentralt så vel som lokalt for å nå ut til nye velgergrupper, og blant disse også medlemmer som i utgangspunktet ikke har noen sterk tilknytning til Den norske kirke. På grunnlag av den betydning som demokratiteorier legger på informasjon som grunnlag for opplyst forståelse og effektiv deltagelse, ser dette avsnitt nærmere på kirkemedlemmenes vurdering av hvor viktige ulike informasjonskanaler har vært for dem i forbindelse med kirkevalget 2009. Fokus er med andre ord de enkelte informasjonskanalers viktighet for velgerne. Dette innebærer at fokuset i like stor grad er rettet mot formen som på innholdet i informasjonen. Det er særlig interessant å se nærmere på skillet mellom det som kan kalles interne og eksterne informasjonskanaler og i hvilken grad dette skillet avspeiles i *hvem* som opplever disse kanalene som viktige. Interne kanaler omfatter kanaler som i størst grad appellerer til allerede interesserte eller engasjerte medlemmer – personer på innsiden – mens eksterne informasjonskanaler har en bredere målgruppe, nemlig alle medlemmer uansett hvor interesserte eller engasjerte de i utgangspunktet måtte være.

Analysen avgrenses i dette kapittel til medlemmer av Den norske kirke som stemte ved kirkevalget 2009. Begrunnelsen er at det kan antas at det i særlig grad er de som har deltatt i valget som har gjort seg opp noen meninger om de ulike informasjonskanalene og som derfor er den gruppen som har de beste forutsetninger for å vurdere de ulike informasjonskanalene.⁵ Det betyr ikke at rapporten ignorerer det faktum at informasjon også kan ha vært viktig for de medlemmene som ikke stemte. Tvert imot er rapporten også opptatt av dette aspektet. Men da i det perspektivet at informasjon – og spesielt innholdet – kan ha en mobiliserende effekt. Dette belyses nærmere i etterfølgende kapitler som inkluderer sammenlignende analyser av de som deltok og de som ikke deltok i valget.

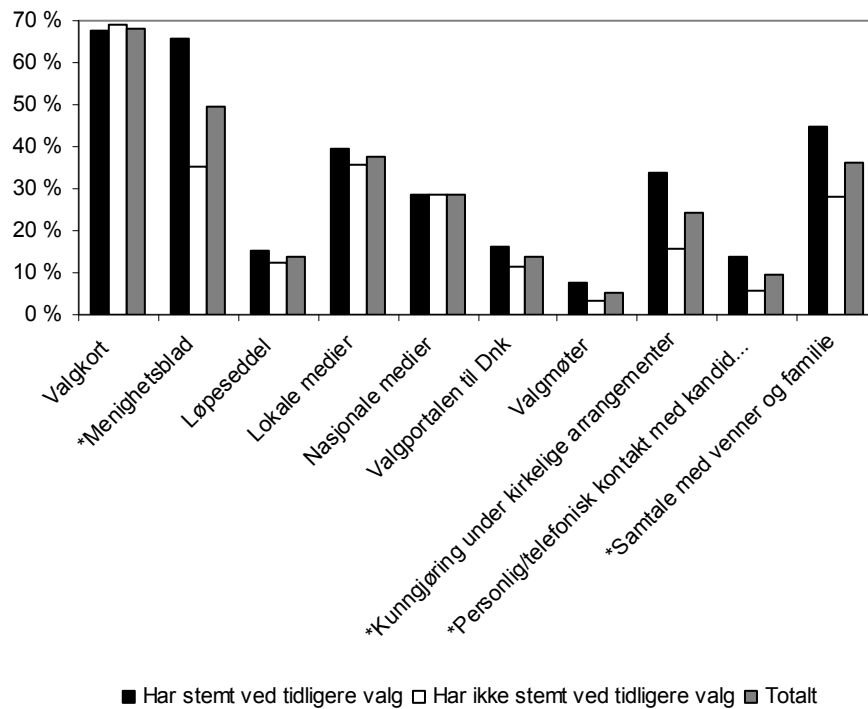
---

5. En analyse av data fra telefonundersøkelsen viser at personer som ikke deltok i kirkevalget generelt vurderer alle informasjonskanaler som mindre viktige sammenlignet med de som deltok ved valget (se Tabell 20 i appendiks B).

Begynner vi med å se nærmere på det generelle bildet, viser totalen i (se også Tabell 21 og Tabell 22 i appendiks B) at valgkort med informasjonsvedlegg fremstår som den klart viktigste kanalen til informasjon uansett om velgeren har stemt ved tidligere kirkevalg eller ikke. Nærmere 70 % av alle de som stemte ved kirkevalget 2009, mener at valgkort med informasjonsvedlegg var en viktig eller svært viktig informasjonskanal. Ingen annen informasjonskanal oppnår så god vurdering.

Videre viser Figur 1 at det er flere av informasjonskanalene som generelt ikke betraktes som særlig viktige av de som deltok i kirkevalget 2009. Det gjelder særlig valgmøter, personlig/telefonisk kontakt, valgportalen samt løpeseddel. Kun mellom 5 % og 14 % av de som stemte, mener at disse informasjonskanalene var viktige eller svært viktige i forbindelse med kirkevalget. Det kan også bemerkes at av de som stemte, oppgir 38 % at lokale medier var en viktig eller svært viktig kanal til informasjon, mens 29 % sier at nasjonale medier var en viktig eller svært viktig informasjonskanal.

Figur 1. Viktigste informasjonskanaler etter deltagelse ved tidligere kirkevalg blant de som stemte ved kirkevalget 2009. Prosent.^a

*Signifikant på 5 % -nivå

^a For detaljer se Tabell 21 og Tabell 22 i appendiks B.

Gitt det faktum at flere av informasjonskanalene av mange av de som deltok i kirkevalget ikke vurderes som særlig viktige, er det likevel verdt å merke seg at samtlige kanaler vurderes som viktigere av de som har stemt ved tidligere kirkevalg enn av de som stemte for første gang i 2009. Men forskjellene er generelt små og ofte ikke-signifikante. Det gjelder: Valgkort med informasjonsvedlegg, løpeseddel, lokale medier (lokale og regionale aviser), nasjonale medier (riksdekkende TV/radio/aviser), valgportalen til Den norske kirke www.kirkevalget.no / www.kyrkjevalet.no og Valgmøter.

Unntatt fra det generelle bildet av tilnærmedesvis sammenfall i vurderingen av informasjonskanalenes viktighet mellom nye velgere og etablerte velgere er vurderingen av menighetsblad, kunngjøring under kirkelige arrangementer, personlig/telefonisk kontakt med oppstilte kandidater samt samtale med venner og familie. Det er med hensyn til vurderingen av disse informasjonskanalenes viktighet en signifikant forskjell – og til dels solid tendens til at disse kanalene vurderes som viktigere av etablerte velgere enn nye velgere

(for detaljer se Tabell 22 i appendiks B). Det er interessant at fellesnevneren for de signifikante unntakene er at det dreier seg om *interne kanaler*.⁶ Dette kan reflektere at etablerte velgere i motsetning til nye velgere, har et mer kirkelig og personlig interesse/engasjement i Den norske kirke. Dette kan indikere at interne informasjonskanaler i større grad appellerer til etablerte velgere enn til nye velgere. Hvorvidt interesse/engasjement er bakenforliggende forklaringer, vender vi tilbake til sist i dette avsnittet.

Selv om Figur 1 fokuserer på andelen som oppgir at de ulike informasjonskanalene har vært viktige eller svært viktige, er det også interessant å huske den gruppen som ikke er av samme oppfatning. Med unntak av valgkort med informasjonsvedlegg og menighetsblad (men kun for etablerte velgere), mener mange av de som stemte at noen informasjonskanaler ikke har vært viktige i det hele tatt. For eksempel er det blant både etablerte og nye velgere mer enn 80 % som synes at valg møter, løpeseddel og valgportalen ikke var viktige kanaler. Gitt at kirkevalget fant sted i et samfunn der medier og informasjons- og kommunikasjonsteknologi generelt og Internett spesielt antas å spille en stor rolle i hverdagen og som grunnlag for offentlig opinionsdannelse, er det interessant at mediene samt valgportalen til Den norske kirke ikke spiller en vesentligere rolle som informasjonskanal for velgerne.

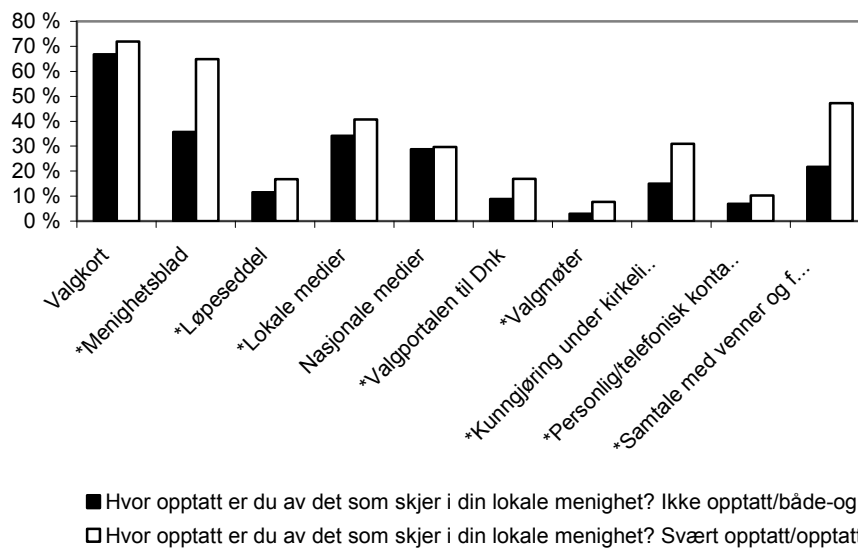
Tar man et nærmere blikk på hvordan de ulike informasjonskanalene vurderes ut fra hvor lokalkirkelig interesserte velgerne er (i form av å være opptatt av det som skjer i sin lokale menighet), viser Figur 2 at *mønsteret* i vurderingene av de ulike informasjonskanalene er det samme uavhengig av hvor lokalkirkelig interesserte medlemmene er. Mange synes at valgkort med informasjonsvedlegg var viktig, mens få synes at valg møter, personlig kontakt med kandidater og valgportalen til Den norske kirke var viktige kanaler. Men selv om mønsteret er det samme, er det tydelig at en større andel av de lokalkirkelig interesserte vurderer informasjonskanalene som viktige sammenlignet med andelen i den gruppen som ikke er opptatt av det som skjer i den lokale menigheten. Igjen ser vi også at det er i vurderingene av «interne kanaler» – menighetsblad, kunngjøring under kirkelige arrangementer og samtale med venner og familie – at forskjellene er størst. Mer presist finnes det en rekke signifikante forskjeller: Det er en tendens til at de som er opptatt eller svært opptatt av det som skjer i den lokale menigheten, vurderer menighetsblad, kunngjøring under kirkelige arrangementer, samtale med venner og familie,

---

6. Det bør nevnes at menighetsblad kan ha litt forskjellig karakter. I noen menigheter postomdeles menighetsbladet til alle husstander i soknet, mens det i andre sokner fordeles mer målrettet til bare de som er interesserte. I tillegg er det ikke alle menigheter som har et eget menighetsblad. I de tilfellene er det ikke sjelden at menigheten kjøper annonseplass i den lokale avisen. Men uansett distribusjonsform kan det antas at menighetsblad i utgangspunktet har større appell til de som i utgangspunktet er lokalkirkelig interessert/engasjert og som sådan kan betraktes som en intern informasjonskanal.

samt – men i mindre grad – personlig/telefonisk kontakt med kandidater, lokale medier, løpeseddel og valgportalen til Den norske kirke som viktige informasjonskanaler (for detaljer se Tabell 23 og Tabell 24 i appendiks B).

Figur 2. Viktigste informasjonskanaler etter interesse for det som skjer i den lokale menighet blant de som stemte ved kirkevalget 2009. Prosent.^a

^aSignifikant på 5 % -nivå

^a For detaljer se Tabell 23 og Tabell 24 appendiks B.

Det blir bekreftet at lokalkirkelig interesse har en sammenheng med hvorvidt *interne kanaler* vurderes som viktige. Ellers er det også verdt å merke seg at begge velgergrupper vurderer valgkort med informasjonsvedlegg som den viktigste informasjonskanalen, samt at lokale medier vurderes som viktigere enn nasjonale medier. I synet på valgkort og nasjonale medier er det ingen signifikante forskjeller mellom de lokalkirkelig interesserte og de som ikke er interesserte. I tillegg kan en se det at valgportalen til Den norske kirke har større appell til de som er opptatt av det som skjer i sin menighet enn de som ikke har samme interesse. På den andre siden kan det også generelt konstateres at valgportalen ikke vurderes som særlig betydningsfull.

Mediale informasjonskanaler velges ofte ut fra en betraktning om å nå en bestemt målgruppe, særlig definert ved alder, fordi det antas at ulike aldersgrupper benytter ulike informasjonskanaler. Dette er et sentralt moment i mange informasjonsstrategier og er slik sett også interessant med hensyn til hvordan informasjon spres og mottas i forbindelse med kirkevalg.

Ser man nærmere på andelen innen ulike aldersgrupper som vurderer informasjonskanalene som viktige eller svært viktige, ser man av Tabell 1 at vurderingene stort sett følger samme *mønster* på tvers av aldersgruppene.

Tabell 1. Viktigste informasjonskanaler etter alder (fødselsår) blant de som stemte ved kirkevalget 2009. Prosent.^a

	Fødselsår				Totalt	Pearson's R ^b
	1979-1991	1964-1978	1949-1963	før -1948		
Valgkort med informasjonsvedlegg	67	65	72	72	70	0,121*
Menighetsblad	39	39	50	60	51	0,198*
Løpeseddel	6	12	12	20	15	0,163*
Lokale medier (lokale og regionale aviser)	17	30	43	42	38	0,152*
Nasjonale medier (riksdekkende TV/radio/aviser)	33	24	26	36	30	0,128*
Valgportalen til Den norske	19	15	13	12	13	-0,026
Valgmøter	13	3	2	10	6	0,131*
Kunngjøring under kirkelige arrangementer	22	16	18	35	24	0,186*
Personlig/telefonisk kontakt med oppstilte kandidater	19	7	4	14	9	0,132*
Samtale med venner og familie	56	32	32	39	36	0,034

*Signifikant på 5 % -nivå

^a For detaljer om N vises det til Tabell 25 i appendiks B

^b Basert på variabel som måler en gitt informasjonskanals viktighet på en fem-skala, der 1=ikke viktig og 5=svært viktig

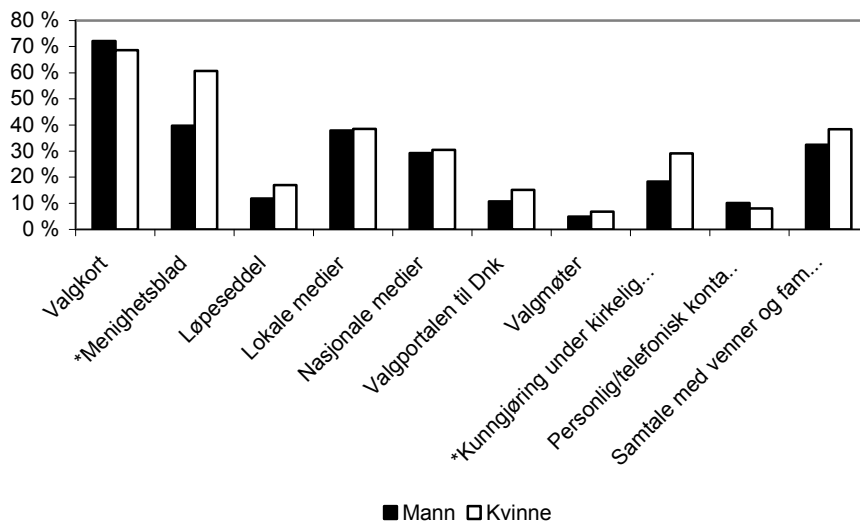
Det er igjen valgkort med informasjonsvedlegg som generelt vurderes som viktigst. Men det er også noen interessante signifikante forskjeller mellom aldersgruppene. Det er en tendens til at jo eldre aldersgruppe vedkommende tilhører, desto viktigere vurderes alle informasjonskanalene med unntatt av valgportalen til Den norske kirke og samtale med venner og familie. Det betyr at alder ikke har noe å si for vurderingen av valgportalens viktighet. Allikevel kan det noteres – som forventet – at andelen som vurderer valgportalen til Den norske kirke som viktig eller svært viktig, er mindre i de eldste enn i de yngste aldersgruppene. At forskjellen er ikke-signifikant, *kan* skyldes at antall personer i den yngste aldersgruppen er liten (se Tabell 25 i appendiks B).⁷

Spørsmålet om målgruppe kan videre relateres til om det er forskjeller i menn og kvinners vurdering av informasjonskanalenes viktighet. Som det fremgår av Figur 3, er det generelt ikke store forskjeller i menn og kvinners vurderinger. Allikevel er det noen interessante signifikante sammenhenger: Kvinner har en større tendens enn menn til å vurdere menighetsblad og kunngjøring under kirkelige arrangementer som viktige informasjonskanaler. Det kan tenkes at de signifikante forskjellene egentlig skyldes at kvinner er mer kirkelig interesserte og engasjerte enn menn.

---

7. Det kan her nevnes at andelen som vurderer informasjonskanalene som viktige eller svært viktige til dels er veldig liten – særlig gjelder det for løpeseddel, valgmøter, valgportalen og personlig/telefonisk kontakt med kandidater.

Figur 3. Viktigste informasjonskanaler etter kjønn blant de som stemte ved kirkevalget 2009. Prosent.^a

*Signifikant på 5 % -nivå

^a For detaljer se Tabell 26 i appendiks B.

En multivariat analyse kan bidra til å undersøke om det er noen underliggende forhold som gjør at det umiddelbart ser ut til å være for eksempel kjønnsforskjeller, se Tabell 27 i appendiks B. Tabell 27 viser hvilke sammenhenger der er mellom synet på ulike informasjonskanalers viktighet og et gitt bakgrunnskjenntegn ved velgerne som er signifikante når det kontrolleres for andre bakgrunnskjenntegn. Som forventet slår lokalkirkelig interesse i form av å være opptatt av det som skjer i den lokale menighet ut. Der er særlig interessant at lokalkirkelig interesse er den eneste variabel som har signifikant effekt på vurderingen av valgkortets viktighet som informasjonskanal etter at det er kontrollert for andre bakgrunnskjenntegn. Før en slik kontroll hadde kirkelig interesse ikke noen signifikant effekt på vurderingen av valgkortet, jevnfør den bivariate sammenhengen. At effekten er negativ, betyr at det er en tendens til at det er de minst lokalkirkelig interesserte som oppfatter valgkortet med informasjonsvedlegg som viktigste informasjonskanal. At det er en slik forskjell kan muligvis forklares med at de mest kirkelig interesserte får informasjon gjennom andre kanaler og derfor ikke er så *avhengige* av valgkortet. I de andre tilfellene der lokalkirkelig interesse har en signifikant effekt, er denne nemlig positiv. Det gjelder for de interne informasjonskanalene menighetsblad, kunngjøring under kirkelige arrangementer, samtale med venner og fa-

milie samt for de mer eksternt rettede kanaler som løpeseddel, lokale medier og valgmøter.⁸

Skjelner man mellom lokalkirkelig interesse og engasjement i form av tilstedeværelse på arrangementer i Den norske kirke, er det interessant å se at effekten av engasjement med hensyn til valgmøter er til dels motsatt av effekten av kirkelig interesse. Velgere som ofte går på vanlige gudstjenester, har en tendens til ikke å vurdere valgmøter som viktige informasjonskanaler, mens det motsatte er tilfellet for de medlemmer som regelmessig deltar på høytids-gudstjenester. Omvendt har tilstedeværelse på begge typer gudstjenester negativ effekt på vurderingen av personlig/telefonisk kontakt med kandidatene som informasjonskanal.

Et annet uttrykk for engasjement er om velgeren har deltatt ved tidligere kirkevalg. Som det ses av regresjonsanalysen, er det kun i forbindelse med vurderingen av menighetsblad at dette har signifikant effekt. Selv etter kontroll for kirkelig interesse og engasjement, har de som har stemt ved tidligere kirkevalg en tendens til å vurdere menighetsblad som en viktigere informasjonskanal enn de som ikke har stemt tidligere.

Ser vi på effekten av kjønn, alder og utdanning, får vi bekreftet at kjønn generelt ikke har noen effekt. Sammenlignet med menn har kvinner kun en minimal større tendens til å vurdere menighetsblad som viktig når det kontrolleres for andre forhold. Derimot har både alder og utdanning flere signifikante effekter – med hver sine fortegn. Det betyr at jo eldre velgeren er, desto større tendens er det til at vedkommende synes at løpeseddel, lokale så vel som nasjonale medier, valgmøter og personlig/telefonisk kontakt med kandidater er viktige informasjonskanaler. Det er interessant å notere at alder ikke har noen signifikant effekt på oppfatningen av valgportalen. Det er bare engasjement i form av tilstedeværelse på konserter og hyggetreff i Den norske kirke som har det. De signifikante effektene av utdanning er alle negative. Det betyr at de med lavere fullført utdanning har en større tendens til å betrakte flere av informasjonskanalene som viktige enn de med høyere fullført utdanning. Det gjelder for menighetsblad, løpeseddel, valgmøter, kunngjøring under kirkelige arrangementer, personlig/telefonisk kontakt med kandidater og samtale med venner og familie.

Det er vanskelig å komme med en enkel og entydig oppsummering av analysen av velgernes vurdering av ulike informasjonskanalers betydning. Men at lokalkirkelig interesse i form av interesse for det som skjer i den lokale menighet i den grad viser seg å være av betydning for oppfatningen av de ulike kanalene er interessant. Lokalkirkelig interesse er derfor en sentral nøkkel for

---

8. Lokalkirkelig interesses bivarierte effekt på vurderingen av henholdsvis valgportalen, kunngjøring under kirkelige arrangementer, personlig/telefonisk kontakt med kandidater samt samtale med venner og familie er etter kontroll for andre variabler ikke lenger signifikant.

å forstå velgernes vurdering av informasjonskanalenes viktighet. Interessant og ikke minst litt bemerkelsesverdig, er det også at alder ikke har noe å si for vurderingen av nettportalen til Den norske kirke. Ellers kan det noteres at i de tilfeller der alder har en effekt, er den positiv. Det vil si at eldre generelt har en tendens til å vurdere informasjonskanalene som viktigere enn de yngre, og at den signifikante effekten av utdanning betyr at de med lavest fullført utdanning har en tendens til å vurdere kanalene som viktigere enn de med høyere fullført utdanning. Kjønn viser seg ikke å ha særlig stor betydning for vurdering av informasjonskanalers viktighet. Kun i forbindelse med menighetsblad har kvinner en signifikant tendens til å vurdere det som viktigere enn menn gjør.

Det tydeligste funn er likevel at valgkort med informasjonsvedlegg vurderes som en viktig informasjonskanal av et stort flertall av alle som har stemt og som den eneste kanalen som vurderes som viktigere av de med minst lokalkirkelig interesse (etter kontroll for andre relevante bakgrunnskjennetegn). Dette indikerer at valgkortet som informasjonskanal har fungert relativt bra, og at det har bred appell. Men fordi valgkortet er den viktigste informasjonskanalen, er det også viktig at informasjonen på valgkortet og i vedlegget er relevant, forståelig og tilstrekkelig. Dette kvalitative innholdsaspektet ved informasjonskanalene er viktig å ha in mente. Men det ligger utenfor denne analysen å gå nærmere inn på dette. I stedet vender vi i neste kapittel blikket mot hvorvidt medlemmene – både de som har stemt og de som valgte ikke å stemme ved kirkevalget i 2009 – synes å være godt informert om en rekke ulike forhold knyttet til valget generelt og kandidatene spesielt. Vi skal se nærmere på kunnskap.

Kunnskap – tilstrekkelig informasjon om...?

Kunnskap betraktes som uttrykk for bearbeidet informasjon som forutsetter en form for aktiv refleksjon. En slik refleksjon kan tenkes å være knyttet til engasjement og interesse. Det antas at hvis man har interesse for noe, oppsøker man eller lar seg eksponere for aktuell informasjon for deretter å bearbeide informasjonen slik at man sitter tilbake med kunnskap. Sammenhengen mellom interesse og synet på informasjonskanaler ble bekreftet i forrige kapittel. I dette kapittel ser vi nærmere på kunnskapsaspektet.

Metodisk er det knyttet en rekke utfordringer til det å stille gode spørsmål som belyser individers kunnskapsnivå. Å spørre direkte om respondentens kunnskap knyttet til et spesifikt forhold, kan for det første virke provoserende og forutsetter for det andre ideelt sett et fasitsvar. En måte å håndtere dette på – og som er gjort i denne undersøkelsen – er å spørre om hvorvidt vedkommende føler seg informert om et spesifikt forhold.⁹ Det virker mindre provoserende å spørre på denne måten, fordi det er «mindre farlig» å innrømme at man ikke er *informert om* enn at man *ikke har kunnskap om* noe. I tillegg kommer at undersøkelsens hensikt ikke er å måle det absolutte kunnskapsnivå, men snarere det relative kunnskapsnivået på en rekke områder som kan sies å være relevante i forbindelse med deltagelse i et kirkevalg. Blant annet kunnskap om kandidater og Den norske kirke som organisasjon.

Innfallsvinkelen i analysen av kunnskapsaspektet er for det første å se nærmere på medlemmers kunnskap generelt og kunnskap om kandidater spesielt i forhold til det å delta ved kirkevalget. Kunnskap vil på den måten fremstå som en uavhengig variabel og deltagelse som en avhengig variabel.

I tillegg vil kunnskap også bli behandlet som en avhengig variabel der det sentrale spørsmålet vil være hva som betinger kunnskap. Som vi har vært inne

---

9. Fordi det kan være problematisk å spørre direkte om respondentenes kunnskap ble spørsmålet i spørreskjemaet formulert som «Kirkerådet og de lokale menighetene har hatt ansvar for å spre informasjon om kirkevalget. Kan du angi på en skala fra 1 til 5, der 1 betyr 'Ikke informert i det hele tatt' og 5 betyr 'Svært godt informert' hvor informert du føler at du er om...»

på tidligere, kan kunnskap tenkes å være betinget av kirkelig engasjement og interesse, men også av kjønn, alder, utdanning og bosted. At bosted – bispedømme – nevnes i denne sammenhengen, skyldes at det ved kirkevalget 2009 ble gjennomført ulike valgordninger i bispedømmene, og at det kan tenkes at de bispedømmene som bare hadde direkte valg av leke medlemmer til bispedømmerådet/Kirkemøtet, gjorde en større innsats for å informere om kandidatene enn i de bispedømmene hvor det ble benyttet en valgordning basert på både indirekte og direkte valg. Det kan derfor forventes at type valgordning gjenspeiles i medlemmenes kunnskap om kandidater til bispedømmeråd/Kirkemøtet.

Tabell 2. Kirkemedlemmenes generelle kunnskapsnivå etter deltagelse ved kirkevalget 2009. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke informert i det hele tatt og 5=svært godt informert og Pearson's R.

Stemte du ved kirkevalget i høst? ^a	Gj.snitt	N	Pearson's R
Ja	3,17	375	0,433*
Nei	2,30	622	

*Signifikant på 1 % -nivå

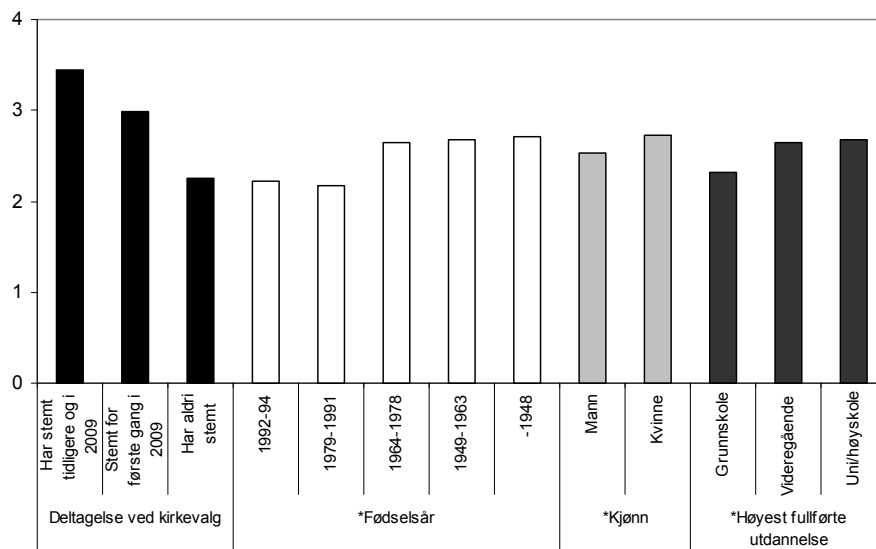
^a «Ja» er kodet som høy verdi og «nei» er kodet som lav verdi.

Tar man et overordnet blick på medlemmenes kunnskapsnivå ut fra hvor godt informert de generelt opplever å være om forhold knyttet til kirkevalget 2009, viser Tabell 2 at de som har stemt generelt opplever å ha mer kunnskap enn de som ikke stemte. Statistisk er det en signifikant sammenheng. Det betyr at de som stemte ved kirkevalget 2009 har en større tendens til å oppleve å være informert enn de som ikke stemte ved valget (jevnfør Pearson's R på 0,433). Dette er interessant i seg selv, men knappest overraskende. På den andre siden kan kunnskapsnivået hos de som stemte heller ikke vurderes som spesielt høyt. Det ligger midt på treet, jevnfør et gjennomsnitt på 3,17.¹⁰

10. Målet på det generelle kunnskapsnivået er basert på et standardisert indeks sammensatt av variabler som måler hvor informert respondentene opplever å være om henholdsvis «Hva et menighetsråd gjør», «Hva bispedømmeråd og Kirkemøte gjør», «At alle medlemmer over 15 år har stemmerett», «At alle medlemmer over 18 år kan stille opp som kandidat», «Kandidatene til menighetsrådet der du bor», «Kandidatene til bispedømmerådet/Kirkemøtet», «Kandidatenes syn på viktige saker», «Kirkevalget generelt (bl.a. hvor og når)» på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke informert i det hele tatt og 5=svært godt informert. Den standardiserte indeksen er basert på respondenter som har svart på minimum fire av de åtte spørsmålene som inngår i indeksen. Disse respondentene utgjør 99,7 % av alle respondenter i telefonundersøkelsen.

Ser man nærmere på hva som betinger det generelle kunnskapsnivået, belyses det i Figur 4 hvordan generell kunnskap varierer med kirkemedlemmenes deltagelse ved kirkevalg, alder (fødselsår), kjønn og høyest fullførte utdanning.

Figur 4. Kirkemedlemmenes generelle kunnskapsnivå etter deltagelse ved kirkevalg, fødselsår, kjønn og høyest fullførte utdanning. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke informert i det hele tatt og 5=svært godt informert.^a

*Signifikant på 5 % -nivå

^aFor detaljer se Tabell 28 i appendiks B.

Figur 4 viser at alle sammenhengene mellom de fire bakgrunnsvariablene og det generelle kunnskapsnivå hos medlemmer av Den norske kirke er signifikante. Den sterkeste sammenhengen finnes mellom deltagelse ved kirkevalg og generell kunnskap. Medlemmer som stemte i 2009 og ved tidligere kirkevalg, har en større tendens til å besitte mer kunnskap om forhold knyttet til kirkevalget 2009 enn medlemmer som stemte for første gang i 2009 eller som aldri har stemt ved et kirkevalg. Det er også interessant å notere at det er en liten, men signifikant tendens til at kvinner, personer med høyere utdanning og eldre personer har mer generell kunnskap enn henholdsvis menn, personer med lavere utdanning og yngre personer.

Det er på bakgrunn av kapitlets tilnærming til kunnskap¹¹ relevant å se nærmere på forholdet mellom kunnskap og lokalkirkelig engasjement. Tabell 3 presenterer i den forbindelse den bivariate sammenhengen mellom generelt kunnskapsnivå og fire variabler som måler medlemmenes kirkelige og personlige engasjement i Den norske kirke. I telefonsurveyen er det stilt et spørsmål der respondenten ble bedt om å angi hvor mange ganger i løpet av de siste 12 måneder vedkommende omtrent har 1) vært til stede på gudstjeneste i Den norske kirke, 2) vært til stede på arrangementer for barn/ungdom i Den norske kirke 3) vært til stede på konserter, hyggetreff e.lign. i Den norske kirke og 4) hatt samtale med en ansatt i Den norske kirke.

Tabell 3. Sammenhengen mellom kirkemedlemmenes generelle kunnskapsnivå og hvor ofte vedkommende har deltatt i ulike kirkelige arrangementer de siste 12 månedene. Pearson's R.

	Gudstjeneste	Barn/unge-arrangement	Konsert, hyggetreff e.lign.	Samtale med Dnk-ansatt
Pearson's R	0,327*	0,239*	0,294*	0,132*
N	993	994	995	974

*Signifikant på 5 % -nivå

11. Kunnskap som noe som skapes gjennom refleksjon og kan tenkes å være knyttet til praktisk engasjement.

Verdien på Pearson's R indikerer at det er en til dels svak, men signifikant sammenheng mellom hver av disse fire deltagelsesvariablene og det generelle kunnskapsnivået hos medlemmene. Sterkest er sammenhengen mellom deltagelse på gudstjeneste og kunnskapsnivået. Det betyr at et medlem av Den norske kirke som ofte deltar på et arrangement i regi av Den norske kirke, mest sannsynlig vil besitte mer generell kunnskap om kirkevalget enn et medlem som ikke deltar så ofte. At sammenhengen mellom den fjerde engasjementstype – samtale med en ansatt i Den norske kirke – og generell kunnskap ikke er så sterk som de andre er naturlig sett i lys av at slike samtaler kan tolkes veldig vidt: Alt fra en uformell samtale i butikken til mer formelle samtaler i relasjon til begravelse, konfirmasjon og bryllup, uten at det nødvendigvis innebærer at vedkommende har et kirkelig eller personlig engasjement i Den norske kirke.

Som i det forrige kapitlets analyse av medlemmenes oppfatning av ulike informasjonskanalers viktighet er det også her relevant å undersøke hva som egentlig kan forklare medlemmenes generelle kunnskapsnivå relatert til kirkevalget 2009 når det kontrolleres for andre forhold. Er det slik at noen bakgrunnsfaktorer har større betydning når det kontrolleres for andre bakgrunnsfaktorer? Dette belyses gjennom en multivariat analyse der generell kunnskap i form av en opplevelse av å være informert er avhengig variabel og ulike bakgrunnsfaktorer opptrer som uavhengige variabler (Tabell 4).¹² Det er særlig interessant å se på effekten av engasjement og hvordan den påvirkes når det kontrolleres for blant annet lokalkirkelig interesse.

---

12. Det er kontrollert for multikolaritet.

Tabell 4. Regresjonsanalyse av den generelle kunnskapsindeksen (informert). Standardiserte beta-koeffisienter.

Uavhengige variabler	Avhengig variabel <i>Informert^g</i>
Kjønn ^a	0,029
Alder ^b	0,019
Høyest fullførte utdanning ^c	0,080*
Deltatt ved tidligere kirkevalg ^d	0,088*
Stemt ved kirkevalget 2009 ^e	0,226*
Hvor opptatt man er av det som skjer i den lokale menigheten ^f	0,290*
Antall ganger på gudstjeneste i Dnk det siste året	0,032
Antall ganger på arrangementer for barn/ungdom i Dnk det siste året	0,057
Antall ganger på konserter, hyggetreff e.lign. i Dnk det siste året	0,037
Antall ganger man har hatt samtale med en ansatt i Dnk det siste året	-0,017
Justert R ²	0,302
N	937

*Signifikant på 5 % -nivå

^a Kvinne har verdien «1» og mann har verdien «0».

^b Personer er gruppert i fem alderskategorier, der de eldste har høy verdi og de yngste har lavest verdi

^c Personer med høy utdanning har høy verdi og personer med lav utdanning har lav verdi

^d Personer som har deltatt har høy verdi og personer som ikke har deltatt har lav verdi

^e Personer som har stemt har høy verdi og personer som ikke har stemt har lav verdi

^f Personer som er opptatt av det som skjer har høy verdi og personer som ikke er opptatt av det som skjer har lav verdi

^g Personer som synes å være godt informert har høy verdi og personer som ikke synes å være godt informert har lav verdi

Tabell 4 viser at den signifikante bivariante effekten av kjønn, alder og deltagelse på ulike arrangementstyper i regi av Den norske kirke på kunnskap forsvinner når det kontrolleres for andre bakgrunnsfaktorer som for eksempel utdanning, deltagelse ved tidligere kirkevalg og i 2009 samt lokalkirkelig interesse. Hva som derimot har betydning, er lokalkirkelig interesse og hvorvidt velgeren har stemt ved kirkevalget 2009. I noe mindre grad har også deltagelse ved tidligere kirkevalg og utdanning noe å si for hvor godt velgeren generelt opplever å være informert. Effektene av de to siste faktorene – utdanning og deltagelse ved tidligere kirkevalg – er forholdsvis svake. Effekten av utdanning på kunnskap er motsatt av effekten på vurdering av informasjonskanalers viktighet. Det er en svak, men signifikant tendens til at medlemmer med høyere fullført utdanning opplever å være bedre informert enn medlemmer med lavere utdanning.

Det mest sentrale for kunnskapsspredning er med andre ord hvorvidt medlemmene har interesse for det som skjer i sin lokale menighet og hvorvidt de stemte ved kirkevalget 2009. Det er nemlig en større tendens til at medlemmer

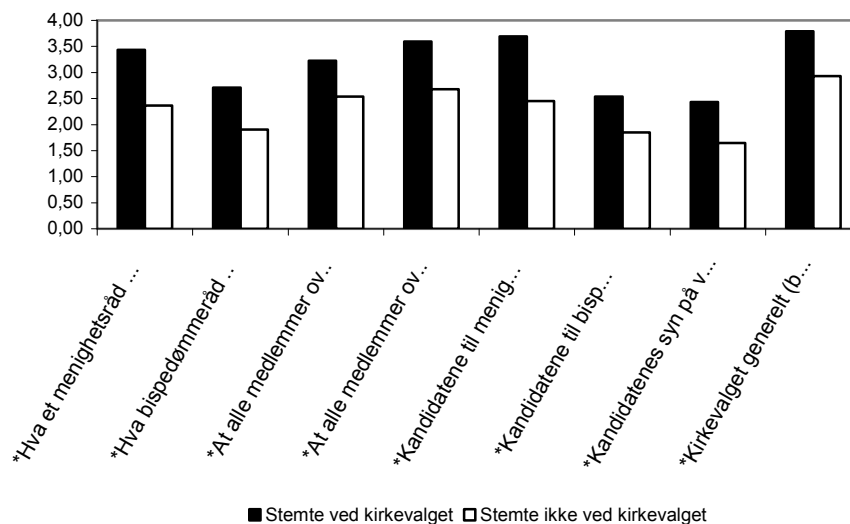
som er lokalkirkelig interesserte eller som stemte ved kirkevalget, opplever å besitte mer kunnskap om en rekke forhold knyttet til kirkevalget og Den norske kirke, enn hva som er tilfellet for medlemmer som ikke er så lokalkirkelig interesserte eller som ikke stemte ved kirkevalget.

At lokalkirkelig interesse har effekt på kunnskap er ikke overraskende. Men at deltagelse på ulike kirkelige arrangementer ikke har noen selvstendig signifikant effekt etter kontroll for andre faktorer, er litt overraskende. På den andre siden betyr det at det er lokalkirkelig interesse og ikke engasjement som er et nøkkelord for å forstå hvordan kunnskap kan spres. Satt på spissen kan man si at for å spre kunnskap om kirkevalg inklusiv kandidater og Den norske kirke generelt gjelder det å mobilisere medlemmenes interesse for det som skjer i den lokale menigheten.

Med hensyn til at deltagelse ved kirkevalget 2009 har positiv effekt på kunnskap, kan årsakssammenhengen alltid diskuteres. Har man mye kunnskap fordi man her stemt, eller har man stemt fordi man besitter kunnskap? Det finnes ikke et entydig svar på dette spørsmålet. Begge årsakssammenhenger er plausible – det er en vekselvirkning. Men tar vi her som utgangspunkt at deltagelse i valget kan forklare kunnskapsnivået helt overordnet, viser Tabell 4 at det er de medlemmer som har stemt som besitter mest generell kunnskap.

Inntil nå har fokus vært rettet mot kunnskap generelt hos ulike medlemsgrupper. Vi vil videre se nærmere på substansen i kunnskapen. Det vil si hvilke konkrete forhold det er velgerne – henholdsvis de som stemte og de som ikke stemte ved kirkevalget 2009 – har kunnskap om, og hvilke forhold de ikke har så mye kunnskap om. Som det ble nevnt innledningsvis i dette kapitlet, er det en klar tendens til at de som stemte ved kirkevalget 2009 opplevde å ha mer generell kunnskap om forhold knyttet til valget enn de som ikke stemte (se Tabell 2). Dette må man ha in mente, samtidig som det naturligvis også vil gjenspeile seg i kunnskapen om mer spesielle forhold.

Figur 5. Kirkemedlemmenes spesifikke kunnskapsnivå etter deltagelse ved kirkevalget 2009. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke informert i det hele tatt og 5=svært godt informert.^a

*Signifikant på 5 % -nivå

^aFor detaljer se Tabell 29 i appendiks B.

Det første man legger merke til i Figur 5, er at det relative forholdet mellom kunnskap om ulike forhold knyttet til kirkevalget 2009 stort sett følger samme mønster uansett om respondentene stemte eller ikke ved valget 2009. Kunnskap om generelle praktisk forhold som når og hvor oppnår den høyeste gjennomsnittlige score hos begge grupper, mens kunnskap om kandidatenes syn på viktige saker oppnår lavest score – relativt i forhold til andre forhold. Skillet mellom kunnskap om det lokale (menighetsråd) og kunnskap om det regionale/nasjonale (bispedømmerrådet/Kirkemøtet), er særlig interessant. Det generelle bildet er at velgerne opplever å ha mer kunnskap om det lokale enn det regionale/nasjonale. Det gjelder både med hensyn til kunnskap om de ulike kirkelige organer og om kandidatene. Kunnskapsforskjellen mellom de som stemte og hjemmesittere, er større for kunnskap om kandidatene til det lokale menighetsrådet enn for kunnskap om andre forhold. Mer generelt kan man si at de som ikke stemte, har relativt mer kunnskap om formelle ting knyttet til kirkevalget – som når og hvor, hvem som har stemmerett og hvem som kan stille opp som kandidat – enn forhold knyttet til kandidatene og Den norske kirke som organisasjon. Dette bildet er ikke så entydig for de som deltok i valget.

Ser man nærmere på forskjellene mellom de som brukte sin stemmerett og de som ikke gjorde det ved kirkevalget med hensyn til hvor godt informert de opplever å være om en rekke spesifikke forhold knyttet til valget, er det interessant at alle forskjellene er signifikante samt til dels middels store.¹³ Med andre ord er det en tendens til at de som stemte ved kirkevalget 2009, opplever å være bedre informert om og dermed ha større kunnskap om alle de forholdene som er nevnt i Figur 5. Aller sterkest er forskjellen med hensyn til kunnskap om hva et menighetsråd gjør, kandidatene til det lokale menighetsrådet, hva bispedømmeråd og Kirkemøtet gjør samt kandidatenes syn på viktige saker. Det betyr at de som stemte i høyere grad enn de som ikke stemte, faktisk opplever å være bedre informert om kandidatene og de organene som kandidatene skal velges til. Det er kanskje ikke så overraskende. Men ikke desto mindre er det et viktig funn. Det kan nemlig implisere at dersom man bestemmer seg for å ville delta i et kirkevalg, er det også mulig å skaffe seg relevant kunnskap.

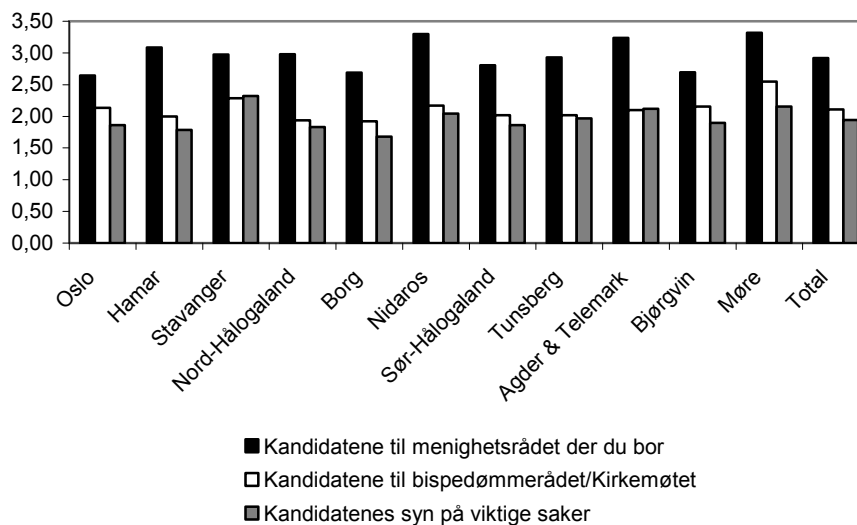
Avslutningsvis i dette kapitlet om kunnskap vil vi, i et forsøk på å belyse om forsøkene med ulike valgordninger for valg til bispedømmeråd/Kirkemøtet har hatt en effekt på medlemmenes kunnskap om kandidatene, se nærmere på velgerne innen de 11 bispedømmene¹⁴. Figur 6 viser at velgerne i alle bispedømmene generelt opplever å ha relativt liten kunnskap om forhold relatert til kandidatene. Aller minst synes de å være informert om kandidatenes syn på viktige saker samt kandidatene til bispedømmerådet/Kirkemøtet. Gjennomsnittet kommer så vidt over midtkategorien 3.

---

¹³ Se Pearson's R i Tabell 29 i appendiks B

¹⁴ En slik analyse er mulig fordi datamaterialet er representativt på bispedømmenivå – se Tabell 17 i appendiks B.

Figur 6. Kirkemedlemmenes kunnskapsnivå mht. kandidater og viktige saker etter bispedømme. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke informert i det hele tatt og 5=svært godt informert.^a

^aFor detaljer se Tabell 30 i appendiks B.

Forventningen om at de bispedømmene som utelukkende gjennomførte direkte valg av medlemmer til bispedømmerådet/Kirkemøtet skulle være bedre til å informere om sine kandidater og at velgerne derfor ville oppleve å besitte mer kunnskap om kandidatene finner ikke støtte i denne undersøkelsen. De bispedømmerådene som bare hadde direkte valg – Oslo, Hamar, Stavanger og Nord-Hålogaland – skiller seg nemlig ikke nevneverdig ut fra de andre bispedømmene som hadde en blandet valgordning¹⁵ med hensyn til velgernes opplevelse av å være informert om kandidatene.

Som en kort oppsummering av analysen av kirkemedlemmenes kunnskap om forhold ved kirkevalget 2009 spesielt og Den norske kirke generelt, kan det konstateres at kunnskapen generelt kunne ha vært bedre. Det er en tendens til at de som stemte og medlemmer med høyere utdanning opplever å være bedre informert enn de som ikke stemte og de med lavere utdanning. Kjønn

15. Direkte valg av fire medlemmer og, indirekte valg av tre medlemmer: Borg bispedømme, Nidaros bispedømme og Sør-Hålogaland bispedømme. Direkte valg av tre medlemmer og indirekte valg av fire medlemmer: Tunsberg bispedømme, Agder og Telemark bispedømme, Bjørgvin bispedømme samt Møre bispedømme.

og alder synes derimot ikke å ha noen betydning for kunnskap. Det mest interessante er likevel at det i særlig grad er lokalkirkelig interesse og ikke engasjement som er av størst betydning for hvorvidt medlemmene har kunnskap om forhold knyttet til kirkevalg og Den norske kirke. Mer spesifikt kan det nevnes at kunnskap om det lokale – menighetsråd og kandidater til menighetsråd – er mer utbredt enn kunnskap om det regionale og kandidatenes syn på viktige saker.

Tilgjengelighet og andre grunner for (ikke) å stemme

Et tema som har vært drøftet flere ganger i arbeidet med demokrati i Den norske kirke, er spørsmålet om kirkevalgets samtidighet med andre offentlige valg. Drøftelsen av samtidighet har både dratt inn praktiske og prinsipielle for- og motargumenter.¹⁶ Konklusjonen på drøftelsen ble at kirkevalget 2009 skulle gjennomføres samtidig med og gjerne i fysisk nærhet til stortingsvalget. I 2011 vil kirkevalget skje samtidig med kommunevalget. Hovedbegrunnelsen for dette er en antakelse om at samtidighet vil virke mobiliserende fordi valget da vil fremstå som mer tilgjengelig. Det ble på den måten antatt at det ville være en spill-over effekt fra andre offentlige valg til kirkevalget.

Man kan si at samtidighet betraktes som en mulig grunn for å stemme ved kirkevalget, og omvendt at ugunstig tid og sted kan virke demobiliserende. Det er slik samtidighet belyses i denne undersøkelsen. Fordi samtidighet betraktes som et redskap til å mobilisere nye velgere, er det særlig interessant å skjelne mellom medlemmer som stemte og ikke stemte ved valget i 2009, og mer spesifikt mellom medlemmer som har deltatt i tidligere kirkevalg (etablerede velgere) og medlemmer som deltok for første gang høsten 2009 (nye velgere).¹⁷

Det kan metodisk være vanskelig å stille gode spørsmål om grunner fordi et slikt spørsmål ideelt sett fordrer at respondenten kan skjelne mellom hva som er den utløsende grunn og hva som er en medvirkende grunn. Denne undersøkelsen har håndtert denne utfordringen ved å ikke spesifisere om *grunn* skal forstås som utløsende eller medvirkende, samt å gi respondenten anledning til å svare ved hjelp av gradering av ulike grunner. I tillegg kommer at om en person har stemt eller ikke ved kirkevalget også kan antas å avhenge av en rekke forhold, blant annet respondentens bakgrunn, deltagelse ved tidligere

---

16. For detaljer om debatten vises det til første delrapport i Evaluering av demokratireformen i Den norske kirke..

17. Av denne grunn benyttes data fra rapportens primære undersøkelse – telefonsurveyen – som omfatter medlemmer som brukte sin stemmerett og medlemmer som ikke gjorde det.

kirkevalg, kirkelige engasjement samt hvor informert personer opplever å være (kunnskap). Kapitlet avsluttes derfor med en multivariat analyse som sier litt hva som kan forklare at noen medlemmer stemte mens andre ikke stemte ved kirkevalget 2009.

Begynner vi med å se nærmere på de som stemte og hvilke grunner de oppgir for å delta i valget 2009 viser Tabell 5 at alle de forhåndsdefinerte grunnene med unntak av «kirkevalget ble gjennomført samtidig med stortingsvalget» i gjennomsnitt vurderes som viktigere av etablerte velgere enn av nye velgere. Unntaket er interessant, fordi det kan indikere at samtidigheten med stortingsvalget faktisk hadde en relativt større mobiliserende effekt på nye velgere enn etablerte velgere. Forskjellen mellom de to gruppene – etablerte og nye velgere – er dessuten signifikante. Det bør på den andre siden ikke skygge for det faktum at en stor andel av både etablerte og nye velgere, mer enn 70 %, anser samtidigheten med stortingsvalget som en viktig eller svært viktig grunn for å stemme ved kirkevalget 2009. Det forekommer klart at kirkevalgets samtidighet med stortingsvalget har hatt en mobiliserende effekt på medlemmene og særlig på de som ikke tidligere har deltatt i et kirkevalg.

Tabell 5. Viktigste grunner for å stemme ved kirkevalget 2009 etter deltagelse ved tidligere kirkevalg. Prosent og Pearson's R.^a

	Har du stemt ved tidligere kirkevalg? ^b			Pearson's R
	Ja	Nei	Totalt	
Som medlem av Den norske kirke synes jeg at det er naturlig å stemme ved kirkevalget	85	73	77	0,197*
Den norske kirke er viktig for meg	82	70	75	0,151*
Jeg synes at Den norske kirke er en viktig institusjon i vår kultur	91	86	88	0,117*
Jeg ønsker innflytelse over det som skjer i min lokale menighet	57	41	47	0,202*
Jeg kjenner en eller flere av kandidatene	80	56	65	0,289*
Jeg er interessert i det som skjer i lokalsamfunnet	89	80	83	0,159*
At jeg kunne stemme på lekfolk til bispedømmeråd/Kirkemøte	54	45	49	0,120*
Kirkevalget ble gjennomført samtidig med stortingsvalget	71	83	78	-0,128*

*Signifikant på 5 % -nivå

^aFor detaljer se Tabell 31 og Tabell 32 i appendiks B.

^bPersoner som har stemt ved tidligere kirkevalg har høy verdi og personer som ikke har stemt har lav verdi

Samtidighet er åpenbart en viktig grunn for mange. Men det er ikke den viktigste grunnen. Synspunkter som «Jeg synes at Den norske kirke er en viktig institusjon i vår kultur», «Jeg er interessert i det som skjer i lokalsamfunnet» og i litt mindre grad «Som medlem av Den norske kirke synes jeg at det er naturlig å stemme ved kirkevalget», fremstår totalt sett som viktigere grunner enn samtidigheten (se også Tabell 31 i appendiks B).

På den andre side er det interessant å legge merke til at muligheten til å stemme på lekfolk til bispedømmeråd/Kirkemøtet, at velgeren kjenner en eller flere av kandidatene eller ønsker innflytelse på det som skjer i den lokale menigheten, er av mindre betydning når de som stemte betraktes under ett (se totalen i Tabell 5). Det er særlig interessant at «Jeg kjenner en eller flere av kandidatene» og «At jeg kunne stemme på lekfolk til bispedømmeråd/Kirkemøtet», relativt sett fremstår som mindre viktige grunner for å stemme i lys av den oppmerksomheten som disse aspektene har fått både før og etter valget. Valgordningen og personlige relasjoner er med andre ord ikke de viktigste drivkrefter for de som har deltatt i valget. Det samme gjelder bruken av stemmeretten som et redskap for å få innflytelse, hvilket er bemerkelsesverdige fordi stemmerett generelt betraktes slikt innen et valgdemokrati.

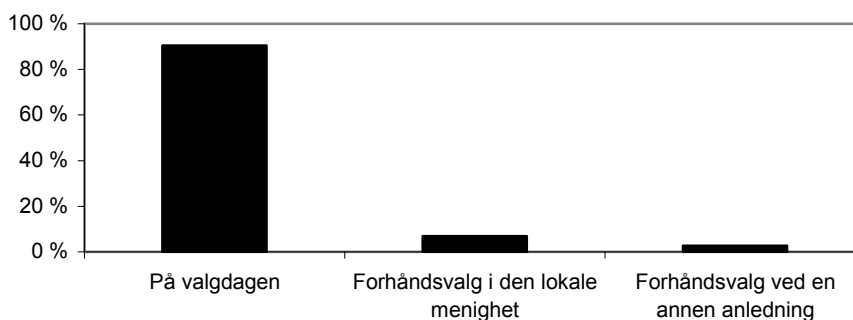
Dette overordnede blikket der man tar utgangspunkt i totalen, tilslører i denne forbindelse noen interessante signifikante forskjeller mellom etablerte velgere og nye velgere (se Pearson's R i Tabell 5). Det er nemlig en særlig tendens til at etablerte velgere i motsetning til nye velgere deltok i valget 2009 fordi de

kjenner en eller flere av kandidatene, ønsker innflytelse i sin lokale menighet eller synes det er naturlig å stemme fordi de er medlem av Den norske kirke.

Oppsummerende kan man si at mens kirkevalgets samtidighet med stortingsvalget fremstår som en relativ viktig grunn for å delta i kirkevalget 2009 uansett atferd i tidligere valg, men allikevel litt viktigere for nye velgere. En annen ting er at etablerte velgere har en tendens til å markere at flere grunner har vært viktige for at de stemte. Med det in mente at velgerne overordnet er samstemte i hva som er de to viktigste grunnene (Den norske kirke som en viktig kulturinstitusjon og at vedkommende er interessert i det som skjer i lokalsamfunnet), er det en tendens til at etablerte velgere i høyere grad enn nye velgere også begrunner sin valgdeltagelse med at de kjenner en eller flere av kandidatene, at de ønsker innflytelse i den lokale menigheten eller at de synes det er naturlig å stemme fordi de er medlem av kirken. Dette indikerer at viktige grunner for etablerte velgere også er knyttet til personlige og kirkelige grunner og ikke bare knyttet til kirkens kulturelle og samfunnsmessige side som i stor utstrekning er tilfellet hos nye velgere.

En endring ved kirkevalget i 2009 i forhold til tidligere var at det fra sentralt hold ble anbefalt å utvide perioden for forhåndsvalg, men som det ses av Figur 7 var det bare 10 % av de som stemte som faktisk forhåndsstemte. 90 % av de respondentene som stemte oppgir at de gjorde det på valgdagen.

Figur 7. Hvordan velgerne stemte ved kirkevalget - på valgdagen, forhåndsvalg i den lokale menighet eller forhåndsvalg ved en annen anledning.^a Prosent (N=375)

^a«Ved en annen anledning» viser for eksempel til forhåndsvalg på sykehjem, kirkekontor eller bibliotek.

Vender man blikket mot de som ikke stemte ved kirkevalget og hvilke grunner de oppgir for dette, viser Tabell 6 at «Jeg overlater til de mer kirkelig aktive å stemme» totalt sett angis som den viktigste grunnen for ikke å delta. Totalt er det 61 % som oppgir denne grunnen. Gjennomsnittet på en skala fra en til fem er 3.60, der en betyr ikke viktig og fem betyr svært viktig. I tillegg kommer at «Jeg visste ikke nok om kandidatene» totalt sett også vurderes som en vesentlig grunn av mange – 45 % av de som ikke stemte.

Tabell 6. Viktigste grunner for ikke å stemme ved kirkevalget 2009 etter deltagelse ved tidligere kirkevalg. Prosent og Pearson's R.^a

	Har du stemt ved tidligere kirkevalg? ^b			Pearson's R
	Ja	Nei	Totalt	
Jeg synes ikke at kirkevalget er viktig	39	28	29	0,052
Jeg overlater til de mer kirkelig aktive å stemme	47	62	61	-0,080*
Jeg var ikke klar over at det har vært kirkevalg	29	27	27	0,014
Jeg var ikke klar over at jeg har stemmerett	33	29	29	0,019
Valget foregikk på ugunstig tid og sted	48	25	27	0,145*
Jeg visste ikke nok om kandidatene	40	45	45	-0,006

*Signifikant på 5 % -nivå

^aFor detaljer se Tabell 33 og Tabell 34 i appendiks B.

^bPersoner som har stemt ved tidligere kirkevalg har høy verdi og personer som ikke har stemt har lav verdi

Ser man nærmere på forskjeller mellom de som har stemt ved tidligere kirkevalg (men ikke i 2009) og de som aldri har deltatt i et kirkevalg, er det to interessante forskjeller som også er signifikante:¹⁸ Hva angår tid og sted for valget, er det interessant at det er en større tendens blant de som har deltatt ved tidligere kirkevalg til å oppgi «Valget foregikk på ugunstig tid og sted» som en viktig grunn for ikke å stemme, enn blant de som aldri har deltatt. De som aldri har stemt ved et kirkevalg, har på den andre siden en større tendens til å oppgi «Jeg overlater til de mer kirkelig aktive å stemme» som en viktig grunn. At det hos begge grupper er relativt stor oppslutning om at manglende kjennskap til kandidatene er en viktig eller svært viktig grunn for ikke å delta, peker tilbake på det som tidligere er nevnt om kunnskap som en mobiliserende faktor og motsatt manglende kunnskap som demobiliserende. Data bekrefter nettopp denne antakelsen om at mangel på informasjon om kandidatene faktisk kan ha bidratt til å noen medlemmer valgte ikke å delta ved kirkevalget 2009.

Det ble nevnt i begynnelsen av dette kapitlet at det kan tenkes at det ligger noen underliggende mønstre bak det å stemme eller ikke å stemme ved kirkevalg. For å avdekke hvorvidt det er tilfellet, avsluttes denne analysen av tilgjengelighet og andre grunner for (ikke) å stemme, med en multivariat analyse.¹⁹ I Tabell 7 viser den avhengige variabelen «stemt» til hvorvidt respondenter har stemt ved kirkevalget 2009. Hvis respondenter ikke har stemt har han fått verdien «0». Har han stemt har han fått verdien «1».

---

18. Bare 8,5 % av de som ikke deltok ved kirkevalget i 2009 har deltatt i et tidligere kirkevalg. Analyse viser at det er signifikant sammenheng mellom deltagelse i tidligere kirkevalg og kirkevalget 2009. Pearson's R er 0,382 hvilket betyr at det er en tendens til at de som har stemt ved tidligere valg også stemte ved kirkevalget 2009, og motsatt, at de som ikke har deltatt ved tidligere kirkevalg heller ikke stemte i 2009.

19. Det er kontrollert for multikolinearitet.

Tabell 7. Regresjonsanalyse av deltagelse ved kirkevalget 2009.
Standardiserte beta-koeffisienter.^a

Uavhengige variabler	Avhengig variabel Stemt ^h
Kjønn ^b	-0,036
Alder ^c	0,072*
Høyest fullførte utdanning ^d	0,039
Deltatt ved tidligere kirkevalg ^e	0,133*
Hvor opptatt man er av det som skjer i den lokale menigheten ^f	0,250*
Antall ganger på gudstjeneste i Dnk det siste året	0,077*
Antall ganger på arrangementer for barn/ungdom i Dnk det siste året	-0,028
Antall ganger på konserter, hyggetreff e.lign. i Dnk det siste året	0,066
Antall ganger man har hatt samtale med en ansatt i Dnk det siste året	0,004
Informert om kandidatene til menighetsrådet ^g	0,184*
Informert om kandidatene til bispedømmerådet/Kirkemøtet ^g	-0,034
Informert om kandidatenes syn på viktige saker ^g	0,120*
N	906
Justert R	0,314

*Signifikant på 5 % -nivå

^aMønsteret er det samme når det kjøres en vanlig lineær regresjonsanalyse.

^bKvinne har verdien «1» og mann har verdien «0».

^cPersoner er gruppert i fem alderskategorier, der de eldste har høy verdi og de yngste har lavest verdi

^dPersoner med høy utdanning har høy verdi og personer med lav utdanning har lav verdi

^ePersoner som har deltatt har høy verdi og personer som ikke har deltatt har lav verdi

^fPersoner som er opptatt av det som skjer har høy verdi og personer som ikke er opptatt av det som skjer har lav verdi

^gPersoner som synes å være godt informert har høy verdi og personer som ikke synes å være godt informert har lav verdi

^hPersoner som har stemt har høy verdi og personer som ikke har stemt har lav verdi

Tabell 7 viser at kjønn og utdanning ikke har noen betydning for om et medlem av Den norske kirke velger å bruke sin stemmerett eller ei. Det som derimot er av særlig betydning for deltagelse i kirkevalget 2009, er lokalkirkelig interesse, deltagelse ved tidligere kirkevalg samt kunnskap om kandidatene til menighetsråd og kandidatenes syn på viktige saker. I tillegg har også alder og hvor ofte man deltar på gudstjeneste en liten, men signifikant effekt på om stemmeretten blir brukt.

Igjen ses det altså at lokalkirkelig interesse i form av å være opptatt av det som skjer i sin lokale menighet er en nøkkel for å forstå hvem som brukte sin stemmerett og hvem som ikke brukte sin stemmerett ved kirkevalget 2009. Dessuten viser data også at deltagelse ved tidligere kirkevalg samt det å være informert og ha kunnskap, øker sannsynligheten for deltagelse ved kirkevalg.

Det interessante i den forbindelse er at det er kunnskap om kandidatene til menighetsråd – og ikke kandidatene til bispedømmeråd/Kirkemøtet – samt kunnskap om kandidatenes syn på viktige saker, som er av betydning.

Holdninger – representativitet i Den norske kirke

Evalueringen av kirkevalget 2009 inneholder også data relatert til medlemmenes holdninger. Det vil derfor være interessant å se nærmere på sammenhengene mellom disse og valgdeltagelse. Særlig interessant er dette fordi man i debatten om demokrati i Den norske kirke snakker om representativitet i form av holdningsrepresentativitet. Det vil si at noen argumenterer for at Den norske kirke som folkekirke bør representere et bredt spektrum av holdninger, og at det i seg selv vil bidra til større demokratisk legitimitet. Fokus vil være om holdningsrepresentativiteten kan sies å ha blitt bredere som følge av høyere valgdeltagelse ved valget i 2009 sammenlignet med tidligere valg. Dette fordrer at det i analysene skjelves mellom medlemmer som har stemt ved tidligere valg (etablerte velgere) og medlemmer som stemte for første gang i 2009 (nye velgere). Dessuten er det også relevant å se på forskjeller mellom de som stemte og de som ikke stemte ved valget 2009. Holdninger vil her mer konkret bli knyttet til medlemmenes kirkepolitiske holdninger, partipolitiske preferanser og kristen selvoppfatning (hvorvidt medlemmene betrakter seg som personlige kristne).

Begynner vi med å se nærmere på spesifikke kirkepolitiske holdninger, ble respondentene spurt om å ta stilling til hvor enig de er i følgende fire standpunkter knyttet til Den norske kirke: 1) Kirken bør være atskilt fra staten 2) Det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper 3) Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levestil blant sine ansatte og 4) Medlemmene har for lite innflytelse i Den norske kirke.

Sett under ett viser Tabell 8 at det er relativt størst oppslutning om at Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levestil blant sine ansatte. Mer en 80 % av de spurte medlemmene er nokså eller helt enig i dette synspunkt. Dette generelle bildet tilslører på den andre siden interessante forskjeller mellom ulike velgergrupper.

Tabell 8. Kirkepolitiske holdninger. Kirkemedlemmer som er nokså eller helt enig i ulike kirkepolitiske standpunkter etter deltagelse ved kirkevalg Prosent.^a

	Har stemt tidligere og i 2009	Stemte for første gang i 2009	Har aldri stemt	Totalt
Kirken bør være atskilt fra staten	43	35	54	47
Det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper	67	58	69	66
Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levesett blant sine ansatte	66	82	86	81
Medlemmene har for lite innflytelse i Den norske kirke	50	50	52	50

^aFor detaljer se Tabell 35 i appendiks B.

Tabell 8 viser nemlig at det særlig er de som aldri har stemt ved et kirkevalg samt de nye velgere som er av denne oppfatning, mens de etablerte velgere i mindre grad er enige i at Den norske kirke bør være romslig i denne forstand. Denne forskjellen mellom velgergruppene er betydelig og viser at nye velgere (og potensielle nye velgere ved fremtidige kirkevalg) skiller seg fra etablerte velgere med hensyn til en sak som er sentral i dagens kirkepolitiske debatt om folkekirken. Ellers er det interessant å legge merke til at statskirkemotstandere finnes oftere blant dem som ikke stemte, og at statskirketilhengere finnes oftest blant de nye velgere i 2009. De etablerte velgere befinner seg i en mellomposisjon.

Det kan videre tenkes at kirkepolitiske holdninger også avhenger av en persons tillit til Den norske kirke sentralt. Som Tabell 9 viser, finnes det slike signifikante sammenhenger. Det er en svak tendens til at medlemmer som har liten tillit til Den norske kirke sentralt, er enige i at kirken bør være atskilt fra staten samt at medlemmer har for liten innflytelse. Motsatt er det en svak, men signifikant tendens til at medlemmer som har stor tillit til Den norske kirke, er enige i at det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper. Dette er ikke overraskende funn, men det er allikevel bemerkelsesverdig at tillit virker i motsatt retning. De med stor tillit til Den norske kirke sentralt har en tendens til både å mene at kirken *ikke* bør være atskilt fra staten og at kirkens egne organer selv bør utnevne biskoper. Dette kan tolkes som et uttrykk for en «ja takk – begge deler»-holdning.

Tabell 9. Kirkepolitiske holdninger. Sammenheng mellom kirkepolitiske holdninger^a og tillit til Den norske kirke sentralt^b. Pearson's R.

	Kirken bør være atskilt fra staten	Det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper	Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levesett blant sine ansatte	Medlemmene har for lite innflytelse i Den norske kirke
Pearson's R	-0,151*	0,065*	0,050	-0,103*
N	961	979	984	851

*Signifikant på 5 % -nivå

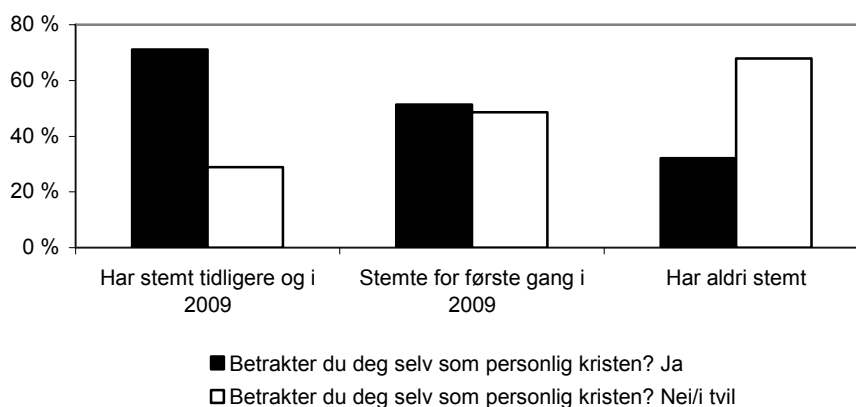
^aEnige har høy verdi og uenige har lav verdi

^bStor tillit er kodet som høy verdi og liten tillit er kodet som lav verdi

Ut over de fire kirkepolitiske holdningene respondentene ble bedt om å forholde seg til, kan man også ta et bredere perspektiv på holdning og holdningsrepresentativitet i Den norske kirke. Som en kirkelig organisasjon, er det relevant å se nærmere på medlemmenes forhold til kristendom som personlig tro. Betrakter man det å bekjenne seg som personlig kristen som et uttrykk for en holdning, er det særlig interessant å se nærmere på dette i lys av etablerte, nye og potensielle velgere som aldri har stemt, fordi det berører representativitet på en spesiell måte når man ser på Den norske kirke som en folkekirke for folk flest.²⁰

20. Selv om andelen av respondentene som betrakter seg selv som personlig kristen er noe større enn det som kunne forventes gir det allikevel mening å se nærmere på det relative forholdet mellom ulike velgergrupper.

Figur 8. Kirkemedlemmer som betrakter seg selv om personlig kristne etter deltagelse ved kirkevalg. Prosent.^a

^aFor detaljer vises det til Tabell 38 i appendiks B.

Figur 8 viser med all tydelighet at det er forskjell på gruppene av henholdsvis etablerte, nye og velger som aldri har stemt med hensyn til å oppfatte seg selv som personlig kristen. I gruppen av etablerte velger som har stemt ved tidligere kirkevalg og i 2009, betrakter et stort flertall (71 %) seg som personlig kristne, mens det i gruppen av nye velgere er en jevn fordeling av de som betrakter seg selv som personlig kristen og de som ikke gjør det eller er i tvil. Når man i tillegg tar høyde for at gruppen av nye velgere er absolutt større enn gruppen av etablerte velgere, betyr det at det ved kirkevalget i 2009 relativt sett ble mobilisert en stor gruppe av ikke-personlig kristne medlemmer (se Tabell 38 i appendiks B). På den måten kan man også si at representativiteten langs en personlig kristen-akse, er blitt bredere etter valget. Blant potensielle velgere som aldri har stemt ved et kirkevalg, er det som forventet et stort flertall som ikke betrakter seg som personlig kristen.

Videre kan holdningsrepresentasjon i Den norske kirke knyttes til representasjon av medlemmenes partipolitiske preferanser. I telefonsurveyen ble respondentene spurt om hvilket politisk parti de hadde stemt på ved stortingsvalget 2009, og Tabell 10 viser kirkemedlemmenes partipreferanse etter deres historikk som deltagere ved kirkevalg.

Tabell 10. Partipolitisk preferanse. Kirkemedlemmenes partipolitiske preferanser ved stortingsvalget 2009 etter deltagelse ved kirkevalg. Prosent.^a

	Medlemmer som aldri har stemt	Etablerte velgere	Nye velgere	Differanse: etablerte velger – nye velgere	Faktisk partioppslutning ved stortingsvalget 2009 ^b
Rødt	1	2	2	0	1,3
SV	7	5	7	2	6,2
DNA	37	26	32	6	35,4
SP	3	10	8	-2	6,2
KrF	2	26	11	-15	5,5
V	8	7	5	-2	3,9
H	20	12	23	11	17,2
FrP	15	9	9	0	22,9
Andre partier/lister	1	1	1	0	1,4
Stemte blankt	1	0	0	-	-
Stemte ikke	7	1	1	0	-
Totalt	100	100	100	-	100,0
<i>N</i>	465	129	186		2 696 366

^aRespondenter som ikke hadde stemmerett ved stortingsvalget er ikke tatt med i analysen.

^bKilde: (SSB 2009b)

Det er særlig interessant å se på forskjellen mellom etablerte velgere og nye velgere for å avdekke om holdningsrepresentasjonen er blitt bredere etter valget. KrF har solid rotfeste blant etablerte velgere, 26 % av de som har stemt ved tidligere kirkevalg og som også stemte i 2009, oppgir at de stemte på KrF ved stortingsvalget. Også Arbeiderpartiet har et godt tak i de etablerte velgerne – tilsvarende som for KrF stemte 26 % av de etablerte velgerne på Arbeiderpartiet. Har man in mente at KrF et lite parti, er det hevet over enhver diskusjon at KrF-preferansen er sterkt overrepresentert blant etablerte velgere. Det interessante er at dette bildet endrer seg når man går fra de etablerte velgere og ser nærmere på de medlemmene som stemte for første gang ved et kirkevalg i 2009. Tabell 10 viser at nye velgere i hovedsak består av Arbeiderpartivelgere (32 %) og Høyrevelgere (23 %), mens tilsvarende tall for KrF er 11 %. Det betyr med andre ord at det er en vesentlig forskjell mellom nye velgere og etablerte velgere med hensyn til partipolitisk preferanse. Særlig bemerkelsesverdig er det at KrF står langt svakere blant nye velgere sammenlignet med blant etablerte velgere, og motsatt at Høyre og Arbeiderpartiet har styrket sin posisjon. Høyre har mer en fordoblet sin andel når etablerte velgere sammenlignes med nye velgere.

I forhold til hva man kunne forvente er det litt overraskende at FrP relativt sett ikke er spesielt godt representert blant kirkevelgerne generelt, hverken blant etablerte eller nye velgere. FrPs andel ligger stabilt på 9 %. Det er overraskende ut fra en vanlig antakelse om at det er partiene på midten og til høyre – og særlig KrF og FrP – som i større grad enn partiene på venstresiden som

tiltrekker seg velgere som legger vekt på kristne/kirkelige verdier. Tar man i tillegg i betraktning det faktum at kirken som kulturinstitusjon fremstår som den viktigste grunnen for å stemme, er det desto mer interessant at FrP-velgere ikke er bedre representert. Holberg finner nemlig at mens «FrPs begrunnelse handler i første rekke om kristendommen som en felles kulturarv», så synes KrF «å være et parti hvor koblingen til det kristelige i svært sterk grad begrunnes ut fra et personlig trosforhold» (Holberg 2007:245).

På den andre siden kan en se at FrP er godt representert blant de som aldri har stemt ved et kirkevalg. Det samme gjelder for Arbeiderpartiet og Høyre.

Oppsummerende kan det konkluderes at representasjonen med hensyn til medlemmenes partipolitiske preferanser, er blitt endret og alt annet likt fremstår som bredere etter kirkevalget 2009. Den partipolitiske holdningsrepresentativiteten har nærmet seg det som kunne forventes ut fra den partipolitiske oppslutningen ved stortingsvalget 2009; selv om den langt fra er identisk.

Vender vi tilbake til de fire kirkepolitiske holdningene, viser det seg at de representerer to ulike holdningsdimensjoner (faktorer) knyttet til det som kan kalles henholdsvis *kirkens åpenhet* og *kirkens selvstendighet*. Kirkens åpenhet-indeks ses i relasjon til holdningsvariablene «Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levesett blant sine ansatte» og «Medlemmene har for lite innflytelse i Den norske kirke», mens kirkens selvstendighet-indeks er knyttet til holdningsvariablene «Kirken bør være atskilt fra staten» og «Det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper» (se Tabell 36 i appendiks B). Sagt på en annen måte: Respondenter som er enig i «Kirken bør være atskilt fra staten» har også tendens til å si seg enige i at «Det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper», og tilsvarende at respondenter som er enig i «Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levesett blant sine ansatte» har også en tendens til å være enig i «Medlemmene har for lite innflytelse i Den norske kirke».

Med utgangspunkt i de to kirkepolitiske holdningsindeksene avslutter vi dette kapitlet med å se nærmere på hva som kan forklare medlemmenes syn på *kirkens åpenhet* og *kirkens selvstendighet*.²¹ I tillegg til noen av de uavhengige variablene som har inngått i rapportens tidligere multivariate analyser, er også variabler som medlemmenes partipolitiske preferanse og i hvilken grad medlemmene har tillit til Den norske kirke sentralt, tatt med i den avsluttende multivariat analyse, se Tabell 11.²²

21. De to kirkepolitiske indeksene, kirkens åpenhet og kirkens selvstendighet, er laget som vanlig additiv indeks og innebærer et uveid aritmetisk gjennomsnitt av respondentenes svar på de to aktuelle spørsmålene, hvor koeffisientene er uthevet i Tabell 36 i appendiks B. Bare respondenter som har besvart begge aktuelle spørsmål er inkludert i indekset.

22. Det er kontrollert for multikolinearitet.

Tabell 11. Regresjonsanalyse av kirkepolitiske holdningsindekser - Kirkens selvstendighet og kirkens åpenhet. Standardiserte beta-koeffisienter.

Uavhengige variabler	Avhengig variabel	
	Kirkens selvstendighet ⁱ	Kirkens åpenhet ⁱ
Kjønn ^b	-0,096*	0,083*
Alder ^c	-0,142*	0,056
Høyest fullførte utdanning ^d	0,031	-0,055
Deltatt ved tidligere kirkevalg ^e	0,010	-0,099*
Stemt ved kirkevalget 2009 ^f	0,008	-0,062
Hvor opptatt man er av det som skjer i den lokale menigheten ^g	-0,142*	-0,039
Tillit til Dnk sentralt ^h	-0,029*	-0,041
Rødt ^a	-0,113*	0,030
SV ^a	-0,288*	0,171*
DNA ^a	-0,508*	0,267*
SP ^a	-0,314*	0,135*
Venstre ^a	-0,148*	0,097
Høyre ^a	-0,265*	0,167*
FrP ^a	-0,100	0,081
Andre partier/lister ^a	-0,012	0,061
Justert R ²	0,170	0,061
N	739	662

*Signifikant på 5 % -nivå

^aKrF er referanse for tolkning

^bKvinne har verdien «1» og mann har verdien «0»

^cPersoner er gruppert i fem alderskategorier, der de eldste har høy verdi og de yngste har lavest verdi

^dPersoner med høy utdanning har høy verdi og personer med lav utdanning har lav verdi

^ePersoner som har deltatt har høy verdi og personer som ikke har deltatt har lav verdi

^fPersoner som har stemt har høy verdi og personer som ikke har stemt har lav verdi

^gPersoner som er opptatt av det som skjer har høy verdi og personer som ikke er opptatt av det som skjer har lav verdi

^hPersoner med stor tillit har høy verdi og personer med liten tillit har lav verdi

ⁱPersoner som er for kirkens selvstendighet henholdsvis åpenhet har høy verdi

Tabell 11 viser at når det kontrolleres for andre bakenforliggende forhold, har menn snarere enn kvinner, yngre snarere enn eldre samt de minst lokalkirkelig interesserte en tendens til å tale *for* kirkens selvstendighet. Medlemmer med lav tillit til Den norske kirke, har på den andre siden bare en litt større tendens til å tale for kirkens selvstendighet sammenlignet med de som har større tillit.²³ Med hensyn til partipolitisk preferanse taler de medlemmene som stemte på andre partier enn KrF ved stortingsvalget, i mindre grad for kirkens selvstendighet enn KrF-velgere. Det er interessant at forskjellen i synet på kirkens selvstendighet, er relativt størst mellom Arbeiderpartivelgere og KrF-velgere (jevnfør beta-koeffisienten for DNA) sammenlignet med mellom KrF-velgere og velgere som har stemt på en av de andre partiene (jevnfør beta-koeffisientene). Det finnes også en forskjell mellom FrP-velgere og KrF-velgere i synet på kirkens selvstendighet, men denne er ikke signifikant.

Med hensyn til synet på kirkens åpenhet, er det derimot kvinner snarere enn menn og medlemmer som ikke tidligere har stemt ved et kirkevalg som har en tendens til å tale for kirkens åpenhet. Dertil kommer at medlemmer som stemte på SV, Arbeiderpartiet, SP eller Høyre ved stortingsvalget, i større grad enn KrF-velgere taler for en åpen kirke.

Tilsvarende analyser viser at KrF-velgere har en tendens til å tale for kirkens selvstendighet, men mot kirkens åpenhet.

Det er interessant å merke seg at partipolitisk preferanse har en betydning for synet på henholdsvis kirkens selvstendighet og kirkens åpenhet. Særlig interessant er dette fordi analysen tidligere har vist at nye og etablerte velgere er forskjellige med hensyn til partipreferanse.

---

23. At tillits effekt på synet på kirkens selvstendighet ikke er større kan skyldes at den bivariate effekten av tillit på de to variablene som inngår i selvstendighetsindeksen går i hver sin retning (se tidligere i dette kapittel).

Avsluttende oppsummering og konklusjon

Hensikten med dette avsluttende kapitlet er å oppsummere sentrale funn og kort belyse dem i relasjon til det demokratiske perspektivet som ble presentert i innledningskapitlet. Analysene og de enkelte funnene er interessante i seg selv, og det er verdifullt å ha nyansene in mente selv om vi nå bare trekker frem de mest sentrale funnene.

Nærmere bestemt tas det utgangspunkt i Robert Dahls vektlegging av likhet og kriteriene *opplyst forståelse* og *effektiv deltagelse* og hvordan informasjon, kunnskap og tilgjengelighet kan underbygge disse kriteriene. Informasjon, kunnskap og tilgjengelighet kan betraktes som sentrale forutsetninger for at folket – medlemmer av Den norske kirke – kan sies å være preget av opplyst forståelse og effektiv deltagelse. Fordi kirkevalget i stor utstrekning var basert på personvalg og direkte valg av leke medlemmer, blir informasjons- og kunnskapsaspektet sentralt for velgerne. Men det er ikke gitt at disse forutsetningene er tilstrekkelige, men de er i hvert fall nødvendige.

Innledningsvis ble *breddeargumentet* nevnt som et underliggende premis for analysen. Dette argumentet kan knyttes til både de tre forutsetningene – informasjon, kunnskap og tilgjengelighet – og til representativitet i et mer generelt perspektiv. Det siste kan særlig ses i sammenheng med Den norske kirke som folkekirke og en organisasjon som har som hensikt å styrke sin demokratiske legitimitet.

Kort oppsummering av sentrale funn i et demokratiperspektiv

Undersøkelsens sentrale funn vil i de følgende avsnittene først bli presentert på en kortfattet måte for deretter kort å bli utdypet i forhold til rapportens overordnede demokratiperspektiv.

Informasjon – kanalenes betydning

- Valgkort med informasjonsvedlegg er den klart viktigste informasjonskanalen.
- Flere informasjonskanaler vurderes ikke som viktige av de som stemte – blant annet valgportalen til Den norske kirke.
- Lokalkirkelig interesse er en nøkkel for å forstå velgernes vurdering av de ulike informasjonskanalenes viktighet.
- Velgere med lav utdanning har en større tendens til å vurdere de ulike informasjonskanalene som viktige enn velgere med høy utdanning.
- Eldre velgere har en større tendens til å vurdere de ulike informasjonskanalene som viktige enn yngre velgere, med unntak av valgportalen der alder ikke har noen betydning.

Valgkortet med informasjonsvedlegg fremstår for velgerne sett under ett som den klart viktigste informasjonskanalen. Kortet er særlig viktig for velgere som ikke er opptatt av det som skjer i sin lokale menighet.

Det generelle bildet er ellers at mange av informasjonskanalene ikke vurderes som særlig viktige for de som stemte. Det interessante i denne forbindelse er at det er et skille mellom såkalte interne og eksterne kanaler. De interne kanalene appellerer i stor grad til de som er opptatt av det som skjer i sin lokale menighet, og de eksterne kanalene til de som ikke har samme lokalkirkelig interesse. Lokalkirkelig interesse er en nøkkel for å forstå velgernes vurdering av informasjonskanalene. Lokalkirkelig engasjement har derimot ikke noen særlig betydning for hvorvidt en informasjonskanal vurderes som viktig. Det er videre en tendens til at jo eldre velgeren er eller jo lavere fullført utdanning velgeren har, desto større tendens har velgeren til å vurdere flere av kanalene som viktige. Et interessant unntak er vurderingen av valgportalen til Den norske kirke. Her har alder ingen ting å si for hvorvidt portalen oppleves som viktig. Dette er interessant i lys av den generelle oppfatningen at ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi og særlig Internett, i høyere grad appellerer til yngre enn til eldre. Dette er ikke tilfelle her. Med unntak av vurderingen av menighetsblad, der kvinner har en større tendens enn menn til å vurdere det som en viktig informasjonskanal, har kjønn ingen effekt.

At lokalkirkelig interesse i den grad betinger om en informasjonskanal vurderes som viktig, er et interessant funn i seg selv. Men at lokalkirkelig interesse til dels betinger vurderingen av viktigheten til eksterne og interne kanaler, er også et funn som kan få demokratiske implikasjoner hvis det ikke tas høyde for dette i fremtidige informasjonsstrategier. Det bør derfor være et demokratisk mål at alle medlemmer, uansett lokalkirkelig interesse, får lik tilgang til informasjon. For å oppnå denne hensikten bør interne og eksterne kanaler i høyere grad være komplementære enn supplerende. Det betyr at eksterne kanaler som for eksempel informasjonsvedlegget til valgkortet og nasjonale medier må gi den samme informasjonen som formidles via mer interne kanaler som for eksempel menighetsblad og kunngjøring under kirkelige arrangementer.

På grunnlag av funnene som denne undersøkelsen har vist med hensyn til hvor godt (dårlig) velgerne synes å være informert om en rekke relevante forhold knyttet til kirkevalget og Den norske kirke, bør det også være en målsetting å endre bildet av informasjonskanalene som ikke oppleves som viktige.

Kunnskap – tilstrekkelig informasjon om...?

- Medlemmenes kunnskap om kirkevalget og Den norske kirke kunne generelt ha vært bedre.
- De som stemte ved kirkevalget 2009, synes å ha mer relevant kunnskap enn de som ikke brukte sin stemmerett.
- Lokalkirkelig interesserte medlemmer har en større tendens til å besitte relevant kunnskap enn mindre lokalkirkelig interesserte. Lokalkirkelig deltagelse har ikke samme betydning.
- Medlemmer med høy utdanning har en litt større tendens til å ha mer relevant kunnskap enn de med lavere utdanning.
- Medlemmene synes å være bedre informert om det lokale – menighetsråd og kandidater til menighetsråd – enn om det regionale/nasjonale og kandidatenes syn på viktige saker.
- Det finnes ingen entydige geografiske forskjeller med hensyn til medlemmenes opplevelse av å være informert.

Det generelle bildet av medlemmenes kunnskap om en rekke forhold knyttet til kirkevalget og Den norske kirke, er at det kunne ha vært bedre. For de som stemte ved kirkevalget, er den generelle kunnskapen om kirkevalget og Den norske kirke signifikant større enn hos de som ikke stemte. Men allikevel ikke høyere enn det som kan sies å være midt på treet. Dette kan indikere at kunnskap har en mobiliserende effekt, og at mangel på kunnskap har en demobiliserende effekt. Dette skal vi vende tilbake til nedenfor. Motsatt kan det tolkes

slikt at hvis man bestemmer seg for å stemme, er det faktisk mulig å erverve seg relevant kunnskap.

Det viser seg at medlemmer med høyere utdanning som har stemt ved tidligere kirkevalg og i 2009, eller som er lokalkirkelig interessert, har en tendens til å ha mest kunnskap. Dette er ikke et overraskende funn. Men det er interessant å merke seg at medlemmer med høyere utdanning har en svak, men signifikant tendens til oppleve at de er bedre informerte i motsetning til medlemmer med lavere utdanning. Samtidig har de også en tendens til ikke å vurdere de ulike informasjonskanalene som viktige. Kjønn og alder har til gjengjeld ikke noen effekt på den generelle kunnskapen. At lokalkirkelig interesse er av betydning, er også interessant. Særlig fordi det viser seg at det samme ikke er tilfellet med lokalkirkelig deltagelse. Deltagelse på gudstjenester eller på barne- og ungdomsarrangementer har ingen signifikant effekt på kunnskap når det tas høyde for andre bakgrunnsfaktorer. Det betyr at det sentrale virkemiddelet for å spre kunnskap er å mobilisere medlemmenes interesse for det som skjer i den lokale menigheten og ikke å mobilisere dem til å delta.

Ut fra det demokratiske perspektivet om at det skal være likhet mellom berørte parter i tilgang til relevant kunnskap, kan det argumenteres for at det er tilfredsstillende at det nettopp er lokalkirkelig interesse og det å delta i kirkevalg som er av størst betydning for kunnskap. Premisset er da at det er de lokalkirkelig interesserte som kan betraktes som mest berørte parter. Hvorvidt dette er et godt premiss, er en normativ vurdering som det ligger utenfor denne rapporten å ta stilling til.

Mer spesifikt konkluderer analysen med at nivået på kunnskap om forhold på lokalt nivå – menighetsrådet og kandidater til menighetsrådet – generelt er høyere enn nivået på kunnskap om forhold på regionalt og nasjonalt nivå, dvs. bispedømmeråd/Kirkemøtet og kandidater til disse. Analysen har også vist at de som ikke stemte ved kirkevalget 2009, har en tendens til å være bedre informert om formelle forhold som tid og sted for kirkevalget, stemmerett og valgalder enn om kandidatene og de funksjonene som de ulike kirkelige organer har. Dette funnet er ikke så entydig for de som brukte sin stemmerett. Men et fellestrekk for alle medlemmer, er at de angir å ha minst kunnskap om kandidatenes syn på viktige saker samt kandidatene til bispedømmeråd/Kirkemøtet. Fordi kirkevalget i stor grad var basert på direkte valg og personvalg, er det tankevekkende og kanskje oppsiktsvekkende at det er på to så sentrale aspekter som kandidater og viktige saker, at velgermassen synes å ha minst kunnskap. Det kan derfor stilles spørsmål om velgermassen faktisk har relevant opplyst forståelse, og om velgerne egentlig har hatt tilstrekkelig grunnlag for å vurdere konsekvensene av sine valg når de ikke kjenner kandidatenes syn på det som de opplever som viktige saker.

På ett punkt viser analysen stor grad av likhet mellom bispedømmene, og det er at forskjellene på velgernes kunnskap om kandidatene og deres syn på viktige saker, er små. Det viser seg heller ikke å være noen systematisk for-

skjell mellom bispedømmer som har benyttet ulike forsøksordninger (valgordninger).

Tilgjengelighet – og andre grunner for å stemme

- Kirkevalgets samtidighet med stortingsvalget var for mange medlemmer en viktig grunn for å stemme – særlig for nye velgere. Men...
- Den norske kirke som kulturinstitusjon var en enda viktigere grunn for alle velgere.
- Etablerte velgere nevner i tillegg også personlige og kirkelige grunner – mer enn nye velgere gjør.
- Muligheten for å stemme på lekfolk til bispedømmeråd var ikke en viktig grunn for å stemme ved kirkevalget.
- Generelt var de viktigste grunnene for *ikke* å stemme at velgeren ville overlate dette til de mer kirkelig aktive, og at velgeren ikke visste nok om kandidatene.
- For de som har stemt ved tidligere kirkevalg var ugunstig tid og sted den viktigste grunnen for ikke å stemme ved valget i 2009.

Demokratisk likhet og effektiv deltagelse innebærer at det ikke må forekomme unødvendige hindringer for deltagelse, og mer spesifikt at eventuelle hindringer ikke må gi grunnlag for ulikhet mellom velgergrupper. Den norske kirke ønsket å øke tilgjengeligheten ved å legge kirkevalget til samme dag som stortingsvalget, og gjerne også i tilknyttede lokaler. I analysen er dette blitt belyst ved å betrakte tilgjengelighet som en mulig grunn for å stemme og motsatt, ugunstig tid og sted som en mulig grunn for ikke å delta i kirkevalget. Slik sett betraktes fysisk tilgjengelighet/utilgjengelighet på lik linje med andre grunner som for eksempel kunnskap som henholdsvis kan virke mobiliserende og demobiliserende på velgerne.

Det viser seg at samtidigheten med stortingsvalget var en viktig grunn for mange velgere for å delta. Særlig var det en viktig grunn for nye velgere. I likhet med etablerte velgere legger også disse vekt på at Den norske kirke er en viktig kulturinstitusjon. Totalt er det kirken som kulturinstitusjon og at velgeren er interessert i det som skjer i lokalsamfunnet, som er de viktigste grunnene for å stemme uansett om det er snakk om etablerte eller nye velgere. At samtidighet er en viktig grunn for å stemme, og at dette især fremheves av nye velgere, viser at samtidigheten har hatt en mobiliserende effekt.

Det kan også konstateres at etablerte velgere har en tendens til å markere at flere grunner var viktige for at de stemte, enn hva nye velgere gjør. Med det in mente at velgerne er samstemte i hva som er de to viktigste grunnene, er det en tendens til at etablerte velgere i motsetning til nye velgere også angir som viktige grunner at de kjenner en eller flere av kandidatene, ønsker innflytelse i

den lokale menigheten eller at de synes det er naturlig å stemme fordi de er medlem av kirken. Dette indikerer at viktige grunner for etablerte velgere også er knyttet til personlige og kirkelige grunner, og ikke bare til kirkens kulturelle og samfunnsmessige side som hos nye velgere. For øvrig kan det noteres at muligheten for å stemme på leke medlemmer til bispedømmesråd/Kirkemøtet, ikke fremstår som en særlig vesentlig grunn for å delta.

Med hensyn til grunner for ikke å stemme, er det særlig interessant å merke seg at interesse og kunnskap ser ut til å spille en rolle. Sett under ett er de to viktigste grunnene for ikke å stemme at velgerne vil overlate til de mer kirkelige aktive å stemme, og at de ikke visste nok om kandidatene. Dette viser at mangel på kunnskap om kandidatene, kan ha en demobiliserende effekt. Det er særlig de medlemmene som har deltatt i tidligere kirkevalg som nevner at de vil overlate til de mer kirkelig aktive å stemme. Det indikerer at en god del av de som valgte ikke å stemme, faktisk ikke betrakter seg som berørt part. Dette er interessant i seg selv, men også for diskusjonen om demokratisk legitimitet i Den norske kirke.

Et annet skille mellom medlemmer som har stemt ved tidligere kirkevalg (men ikke i 2009) og de som aldri har stemt, er knyttet til tid og sted for valget. Det er i særlig grad de som har stemt ved tidligere kirkevalg som oppgir at ugunstig tid og rom, var en viktig grunn for ikke å stemme.

Bildet av hva som avgjør om et kirkemedlem velger å stemme eller ikke er sammensatt. Det som derimot er av særlig betydning for deltagelse i kirkevalget 2009, er lokalkirkelig interesse, deltagelse ved tidligere kirkevalg samt kunnskap om kandidatene til menighetsråd og kandidatenes syn på viktige saker. I tillegg har også alder og hvor ofte man deltar på gudstjeneste en liten, men signifikant effekt på om stemmeretten blir brukt.

Holdninger – representativitet i den norske kirke

- Nye velgere skiller seg fra etablerte velgere med hensyn til både kirkepolitiske holdninger, partipolitiske preferanser og kristen selvoppfatning.
- *Kirkens romslighet* vektlegges av mange medlemmer, men relativt sett mest av nye velgere og de som aldri har stemt ved et kirkevalg.
- KrF står relativt sterkt blant etablerte velgere, mens Høyre og Arbeiderpartiet står sterkt i gruppen av nye velgere.
- En langt større andel av de etablerte velgerne enn de nye velgerne betrakter seg selv som personlig kristen.

Spørsmålet om representativitet i Den norske kirke kan knyttes til flere ulike forhold. I denne undersøkelsen knyttes representativitet i særlig grad til holdningsrepresentativitet, og mer spesifikt til utvalgte kirkepolitiske holdninger,

partipolitisk preferanse og oppfatningen av seg selv som personlig kristen. Å inkludere ens kristne selvoppfatning som et uttrykk for en relevant holdning, er knyttet til det faktum at Den norske kirke er en organisasjon som baserer seg på et kristent livssyn – den er per definisjon en kristen organisasjon. Representativitet knyttes videre til forskjeller mellom etablerte velgere og nye velgere som stemte ved kirkevalg for første gang i 2009.

Det kan umiddelbart slås fast at nye velgere skiller seg fra etablerte velgere med hensyn til alle de tre holdningsdimensjoner. Til tross for at en stor andel av alle medlemmene slutter opp om at Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levesett blant sine ansatte, er det en tendens til at de nye velgerne og de som aldri har stemt, har denne oppfatningen. På den andre siden har synet på kirkens romslighet ingen sammenheng med medlemmenes tillit til Den norske kirke sentralt. Tillit deler derimot velgerne i to grupper med hensyn til synet på om kirken bør være atskilt fra staten og om det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper samt synet på om medlemmene har for liten innflytelse. De med liten tillit har en tendens til å mene at kirke og stat bør være atskilt, at medlemmene har for liten innflytelse samt at kirkens organer ikke bør utnevne biskoper.

Med hensyn til velgernes kristne selvoppfatning, representerer de nye velgere også noe nytt. En forholdsvis mye mindre andel av denne velgergruppen sammenlignet med etablerte velgere, oppfatter ikke seg selv som personlig kristne. Partipolitisk preferanse viser samme tendens. Det er til dels store forskjeller mellom etablerte velgeres preferanse og nye velgeres preferanse. Helt generelt kan det konstateres at KrFs solide rotfeste blant kirkevelgerne har endret seg med de nye velgere. Forskjellen er mer enn 15 prosentpoeng. Det er særlig velgere som ved stortingsvalget i 2009 stemte på Arbeiderpartiet eller Høyre, som er blant de nye velgere. Disse to partiene representerer til sammen mer enn 55 prosent av de nye velgerne mot knapp 38 prosent av de etablerte velgerne. Det er spesielt andelen av Høyrevelgere som er forskjellig (12,4 % versus 23,1 %).

På grunnlag av velgerundersøkelsen er det dermed grunnlag for å konkludere at representativiteten i Den norske kirke med hensyn til sentrale holdningsdimensjoner, er blitt bredere med mobilisering av nye velgere. Nye velgere skiller seg i vesentlige holdningsspørsmål seg fra etablerte velgere. Dette kan være et argument for at kirkens demokratiske legitimitet har et bedre grunnlag nå enn før valget.

Avslutning – demokratisk legitimitet

Når man snakker om demokrati i Den norske kirke er det viktig å være bevisst på hvordan demokratisk legitimitet forstås og måles. Ifølge Dahl kan demokratisk legitimitet vurderes ut fra ulike, men supplerende kriterier. I denne delrapporten har fokus vært de to kriteriene *opplyst forståelse* og *effektiv deltagelse*, og de krav disse kriteriene setter til informasjon, kunnskap og tilgjengelighet i tillegg til spørsmålet om representativitet. Med det som utgangspunkt viser undersøkelsen at det er et rom for forbedringer med hensyn til informasjonskanaler og spredning av relevant kunnskap. Disse vil kunne bidra til at legitimiteten til den demokratiske prosessen, som et kirkevalg er, kan forbedres. Særlig fordi valgordningen med direkte valg og personvalg forutsetter at velgerne er opplyste med hensyn til kandidatene og deres syn på viktige saker.

På den andre siden viser undersøkelsen at representativiteten i Den norske kirke har blitt bedre. Dette understøtter kirkens demokratiske legitimitet. Demokratisk legitimitet knyttet til Den norske kirke som helhet kan samtidig ikke holdes atskilt fra en drøftelse av hvem folket er og hvem de mest berørte er. Betraktes de mest berørte som de kirkelig interesserte medlemmene, er det til dels grunnlag for å si at kirkens demokratiske legitimitet ikke er så dårlig. Argumentet er knyttet til det funn at (lokalkirkelig) interesse er blant de bakgrunnsfaktorer som har relativt størst betydning for velgernes kunnskap om relevante forhold samt for om stemmeretten blir brukt. Samtidig er den vesentlige grunnen for ikke å stemme at medlemmene vil overlate dette til de mer aktive kirkemedlemmene. Dette kan tolkes slik at de medlemmene som *ikke* deltok i kirkevalget, valgte dette fordi de ikke syntes å være tilstrekkelig berørte. De mener at det er de mest aktive som bør ha mest å si. Dette reiser naturligvis et spørsmål om det er rimelig å betrakte interesse som et kriterium for berømtethet, og om demokratisk legitimitet skal ses i det lys, eller om mindre interesserte medlemmer også bør tas i betraktning. I det siste tilfelle vil kirkens demokratiske legitimitet i høyere grad være knyttet til den generelle valgdeltagelsen ved kirkevalget.

Litteratur

- Biemer, Paul P. & Lars E. Lyberg (2003), *Introduction to Survey Quality*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Dahl, Robert (1992), *Økonomisk demokrati - den neste utfordringen*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Dahl, Robert Alan (1989), *Democracy and its critics*. New Haven/London: Yale University Press.
- Held, David (2006), *Models of Democracy*. 3 utg. Cambridge: Polity.
- Holberg, Sunniva E. (2007), «Kampen om de kristne velgere: mellom tro og tradisjon». I: Bernt Aardal, red., *Norske velgere. En studie av stortingsvalget 2005*: N.W. Damm & Søn AS.
- KKD, Kultur- og kirkedepartementet (2008a), Styrket demokrati i Den norske kirke, vol. 2010.
- KKD, Kultur- og kirkedepartementet (2008b), Staten og Den norske kirke, St.meld.nr. 17 (2007-2008), vol. 2010.
- Midgaard, Knut (2004), «Gode styreformere og demokrati». I: Knut Midgaard & Bjørn Rasch, red., *Demokrati - vilkår og virkninger*, 2 utg. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rasch, Bjørn . (2004), «Innledning». I: Knut Midgaard & Bjørn Rasch, red., *Demokrati - vilkår og virkninger*, 2 utg. Bergen: Fagbokforlaget.
- Saglie, Jo (2008), «Valgordninger og kirkelig demokrati. En prinsipiell drøfting av utfordringer for det kirkelige demokratiet». I: Hans Stifoss-Hansen & Inger Furseth, red., *Mellom Prinsipper og pragmatisme - analyser av høringen om staten og Den norske kirke*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Saglie, Jo, red. (2009), *Det nære demokratiet - lokalvalg og lokal deltakelse*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Segaard, Signe Bock (2008), «To e-demokratier: succes og fiasko som baggrund for læring». *Kommunal økonomi och politikk (KEOP)*, 12:33-59.
- SSB, Statistisk sentralbyrå (2009a), Tabell 06929: Den norske kirke (Dnk). Medlemmer, kirkelige handlinger og gudstjenester, etter bispedømme., vol. 2009.
- SSB, Statistisk sentralbyrå (2009b), Valg, vol. 2010.
- Aardal, Bernt, red. (2007), *Norske velgere. en studie av stortingsvalget 2005*. Oslo: N.W. Damm & Søn AS.

Appendiks A

Undersøkelsesopplegg

Rapportens datagrunnlag for analyser av kirkevalget med hensyn til velgeratferd og valgdeltagelse, er samlet inn ved hjelp av to surveys (spørreundersøkelser).

Den ene er en telefonsurvey rettet mot alle medlemmer i Den norske kirke som er stemmeberettigede. Det vil si alle medlemmer født før 1995. Telefonsurveyen ble gjennomført av meningsmålingsinstituttet *Norstat* i uken umiddelbart etter kirkevalget (uke 38/39 2009). Det ble i alt gjennomført 1000 intervjuer av cirka 15 minutter.

Den andre surveyen er en postal undersøkelse som var rettet mot medlemmer av Den norske kirke født før 1992 og som vi på grunnlag av manntallsavkryssninger visste hadde stemt ved minst ett av valgene – menighetsrådsvalg og/eller bispedømmerådsvalg. Det ble sendt ut 1500 spørreskjemaer til et utvalg av medlemmene i perioden uke 42-46. Grunnlaget for utvelgelse av respondenter var manntallsavkryssninger fra 39 menigheter. Opprinnelig var det meningen at grunnlaget skulle være manntallsavkryssninger fra *alle* menigheter i Den norske kirke, men av praktiske årsaker var det ikke mulig å gjennomføre. Det ble i første omgang derfor valgt ut 50 menigheter. Grunnlaget for utvelgelse av menigheter, ble gjort ut fra hensynet om å få respondenter fra store så vel som mindre bispedømmer, variasjon når det gjelder antall stemmeberettigede kirkemedlemmer i soknet samt en rimelig geografisk spredning innen bispedømmet. På grunn av uforutsette utfordringer lyktes det ikke Kirkerådet å samle inn manntallsavkryssninger fra alle 50 menigheter, og utvelgelse av respondenter ble derfor gjort på grunnlag av manntallsavkryssninger fra 39 menigheter.

Spørreskjema og intervjuguide

Begge undersøkelser ble utformet med den hensikten å få et bilde av Den norske kirkes medlemmers syn på kirken, medlemmenes motiver for å delta eller ikke å delta i kirkevalget og deres erfaringer med valgkampen og de informasjonstiltakene som var iverksatt lokalt og nasjonalt i forbindelse med kirkevalget.

Grunnideen var at det postale spørreskjema og telefonintervjuguiden skulle avspeile hverandre. Men på grunn av forskjell i de to undersøkelsers målgrupper, var det nødvendig å ha en bredere tilnærming til temaet i telefonsurveyen enn i den postale. Blant annet var det i telefonsurveyen innarbeidet noen spørsmål rettet mot medlemmer som *ikke* hadde deltatt i valget samt flere bakgrunnsspørsmål. I den postale surveyen ble en del bakgrunnsinformasjon samt informasjon om hvilke valg respondenten hadde deltatt i, innhentet gjennom Den norske kirkes valgmanntall og koplet til data i ettertid.

Strukturen i begge spørreskjemaene følger temaene:

- Informasjon og kunnskap om Den norske kirke og kirkevalget
- Deltagelse i kirkevalget
- Kirkelig tilhørighet
- Syn på Den norske kirke
- Politisk bakgrunn
- Annen bakgrunnsinformasjon

Personvern

Med bakgrunn i at undersøkelsen som helhet behandler individdata som anses som sensitive jf. informasjon om tro, religion og politisk overbevisning, ble begge surveys meldt inn til Personvernombudet for forskning. Bare den postale surveyen ble vurdert som meldepliktig i henhold til personopplysningsloven.

Svarprosent og representativitet

I forbindelse med den postale surveyen var det grunnet et relativt stramt økonomisk budsjett, ikke mulig å sende ut purringer eller brev i forkant av undersøkelsen som forberedte de utvalgte kirkemedlemmene. På denne bakgrunn må svarprosenten på 29 % (n=434) anses som tilfredsstillende, spesielt når den sammenlignes med hva som er vanlig svarprosent i sammenlignbare undersøkelser.

I forbindelse med den telefoniske surveyen, er det ikke så enkelt å finne et presist mål for svarprosenten. Det ble som nevnt gjennomført 1000 intervjuer,

hvorav 700 via fasttelefon og 300 via mobiltelefon. Totalt ble det gjort 17.207 oppringninger hvorav 8.178 oppringninger ble besvart (se Tabell 12). Den viktigste begrunnelsen til de som besvarte oppringningen, men som allikevel ikke ville delta i undersøkelsen, var at de ikke ønsket å delta eller at de ikke var interessert i temaet – kirkevalg. 55 % av de som besvarte oppringningen oppga denne begrunnelsen (se Tabell 12). At det allerede i datainnsamlingen har vært en betydelig siling av medlemmer ut fra hvor interesserte de er i kirkevalget, er et sentralt moment og forbehold som må tas i betraktning når resultatene skal tolkes. På den andre siden viser data at blant de som besvarte undersøkelsen er det en så tilstrekkelig god variasjon i interessen for kirkevalg spesielt og Den norske kirke generelt, at det gir mening å bruke data. Samtidig kan det understrekes at telesurvey er et etablert redskap for datainnsamling i denne type undersøkelser – blant annet inngår telefonsurvey som en sentral datainnsamlingsmetode i Lokaldemokratiundersøkelsen (Saglie 2009). Selv om det i forbindelse med denne type telefonsurvey kan være en utfordring å finne et enkelt mål på svarprosent, anses metoden i faglitteraturen som en forsvarlig innsamlingsmetode så lenge det tas forbehold for dens svakheter (Biemer & Lyberg 2003). Den metodiske utfordringen ligger mer konkret i anvendelsen av kvoteutvalg.

Tabell 12. Fakta om gjennomføring av telefonsurvey

	Fasttelefon	Mobiltelefon	Totalt
Gjennomført intervju	700	300	1 000
Delvis gjennomført intervju	123	58	181
Besvarte oppringninger	5 212	2 966	8 178
Besvarte oppringningen, men deltok ikke undersøkelsen	4 389	2 608	6 997
Ubesvarte oppringninger	5 493	3 536	9 029
<i>Totalt antall oppringninger</i>	<i>10 705</i>	<i>6 502</i>	<i>17 207</i>
<i>Begrunnelser for ikke å delta</i>			
Har ikke tid/intervjuet er for langt	932	549	1 481
Integritet/prinsipiell begrunnelse	163	96	259
Ønsker ikke å delta/er ikke interessert i temaet	2 369	1 479	3 848
Oppfatter ikke seg selv som værende i målgruppen	303	195	498
La på/årsak ukjent	622	289	911
<i>Totalt antall begrunnelser for ikke å delta</i>	<i>4 389</i>	<i>2 608</i>	<i>6 997</i>

Undersøkelsens representativitet er knyttet til hvor godt respondentene kan sies å representere undersøkelsens populasjon, henholdsvis medlemmer av Den norske kirke generelt og medlemmer som deltok i kirkevalget høsten 2009.

Det var på forhånd gitt at den postale undersøkelsen ikke kunne bli representativt på grunn av de utfordringene som oppsto i forbindelse med de lokale menigheters innsendelse av manntallsavkrysninger til Kirkerådet. I tillegg kommer at menighetene ble valgt ut før valgresultatet forelå, og dermed var det ikke mulig å gjøre utvalget av menigheter under hensyn til valgdeltagelse.

I telefonsurveyen er det i forhold til den faktiske valgdeltagelse en overrepresentasjon av medlemmer som deltok i kirkevalget. 37,5 % av respondentene svarte at de hadde deltatt i valget, mens 62,5 % svarte at de ikke hadde stemt ved kirkevalget. Overrepresentasjonen er ikke overraskende gitt at denne gruppen i utgangspunktet må antas å være mer interessert i valget og Den norske kirke generelt. I mangel på statistiske opplysninger om medlemmene av Den norske kirke med hensyn til relevante bakgrunnsopplysninger, har det ikke vært mulig å foreta noen vektning av datamaterialet. Allikevel – og fordi mer enn 80 % av den norske befolkningen er formelt medlem av Den norske kirke – kan det antas at det er ganske stor samsvar mellom sammensetningen av medlemsmassen og befolkningen generelt. I et slikt perspektiv er det bare snakk om nyansforskjeller mellom sammensetning av utvalgene og befolkningen generelt, og de forskjellene som forekommer kan sannsynliggjøres er mindre hvis sammenligningsgrunnlaget fra den faktiske sammensetning av medlemsmassen.

Respondentenes kjennetegn med hensyn til kjønn, fødselsår, sivil status og høyest fullførte utdanning er vist i Tabell 13, Tabell 14, Tabell 15 og Tabell 16. Sammenlignet med hva som kunne forventes, er det særlig verdt å være oppmerksom på at respondentene har en større tendens til å være middelaldrende/eldre, gift/registrert partner og til å ha fullført en utdanning på universitet/høgskolenivå. Med hensyn til aldersfordeling utgjør de yngste medlemmer født etter 1978 bare en liten andel av respondentene. Dette kan gjøre det vanskelig å foreta aldersspesifikke analyser fordi respondentgrunnlaget er for lite. Dette er særlig tilfellet for data fra den postale surveyen.

Tabell 13. Kjønnfordeling blant respondentene

		Telefon		Postal	
		Prosent	n	Prosent	n
Kjønn	Mann	49	489	44	191
	Kvinne	51	511	56	240
	Totalt	100	1000	100,0	431

Tabell 14. Fordeling av respondenter etter fødselsår

	Telefon		Postal	
	Prosent	n	Prosent	n
Fødselsår				
1992-1994 ^a	3	26	-	-
1979-1991	8	79	4	18
1964-1978	26	262	23	100
1949-1963	31	308	30	130
-1948	33	325	43	183
Totalt	100	1000	100	431

^aPersoner født 1992-1994 inngikk ikke i populasjonen til den postale surveyen.

Tabell 15. Fordeling av respondenter etter sivil status

	Telefon		Postal	
	Prosent	n	Prosent	n
Sivil status				
Enslig	19	189	9	38
Gift/registrert partnerskap	58	582	66	286
Samboer	11	111	10	43
Enke/enkemann	6	58	9	38
Skilt	5	48	6	26
Vet ikke	0,4	4	-	-
Ønsker ikke oppgi	1	8	-	-
Totalt	100	1000	100	434

Tabell 16. Fordeling av respondenter etter høyest fullførte utdanning

	Telefon		Postal	
	Prosent	n	Prosent	n
Høyest fullført utdanning				
Grunnskoleutdanning	9	93	11	48
Videregående	32	324	27	119
Universitet / høyskole	56	558	59	254
Vet ikke/ ønsker ikke oppgi	3	25	3	13
Totalt	100	1000	100	434

Ser vi nærmere på respondentenes geografiske fordeling på bispedømmenivå (se Tabell 17), ses det at alle bispedømmene er representert i begge surveyene, og for det andre at den relative fordelingen av respondenter mellom bispedømmene i stor utstrekning avspeiler det faktiske antall kirkemedlemmer.

Tabell 17. Fordeling av respondenter, og faktisk antall medlemmer etter bispedømme

	Telefon		Postal		Faktisk antall medlemmer av Dnk (2008) ^a	
	Prosent	n	Prosent	n	Prosent	n
Agder og Telemark	9	92	11	46	9	347 094
Bjergvin	12	119	9	39	13	492 052
Borg	12	117	11	49	13	502 789
Hamar	8	81	17	73	89	330 682
Møre	5	52	5	20	6	220 913
Bispedømme						
Nidaros	9	88	7	32	9	363 810
Nord-Hålogaland	5	48	9	37	5	199 971
Oslo	17	168	10	43	12	478 342
Stavanger	8	84	9	39	9	341 608
Sør-Hålogaland	5	52	3	14	5	209 760
Tunsberg	10	99	9	39	10	387 802
Totalt	100	1000	100	431	100	3 874 823

^aKilde: (SSB 2009a)

I tillegg til respondentenes mer eller mindre objektive kjennetegn, viser Tabell 18 hvordan respondentene plasserer seg selv med hensyn til det å være personlig kristen. Generelt kan det konstateres at det i begge undersøkelser er relativt mange som betrakter seg selv som personlig kristen. Det er ikke overraskende, at Den norske kirke og kirkevalg har større appell til denne gruppen. Mer spesifikt ses det av Tabell 18 at det i den postale undersøkelsen er et ganske stort flertall (67 %) som karakteriserer seg selv som personlig kristen og en relativt liten del som ikke gjør det. 15 % svarer nei, mens 18 % er i tvil. I telefonundersøkelsen er det omvendt. Et lite flertall (48 %) anser seg ikke som personlig kristen og et stort mindretall (44,1 %) betrakter seg selv som personlig kristen, mens 8 % er i tvil. *Personlig kristen* er et til dels omstridt begrep, blant annet fordi noen mener at meningsinnholdet blant annet kan variere med geografi og demografi. På den andre siden viser data fra denne og lignende undersøkelser²⁴ at begrepet stort sett fungerer bra i denne type undersøkelser, idet kun relativt få respondenter lar være å svare på spørsmålet (2 % og 11 % i henholdsvis telefonsurveyen og den postale surveyen). Et viktig argument for å bruke begrepet *personlig kristen*, er at det nettopp brukes i lignende undersøkelser.

24. Se blant annet Valgundersøkelsen 2005 (Aardal 2007).

Tabell 18. Fordeling av respondenter etter hvorvidt de betrakter seg selv som personlig kristne.

	Telefon		Postal	
	Prosent	n	Prosent	n
Ja	44	431	67	258
Nei	48	466	15	57
I tvil	8	80	18	68
Totalt	100	977	100	383

Validitet og reliabilitet

Datas *validitet* handler om datas relevans og hvorvidt de reelt fanger opp det de er ment å belyse. Konsekvensen av skjevhetene i datamaterialet som ble påpekt i forrige avsnitt, er at den *eksterne validitet* til en viss grad svekkes. Det vil si muligheten for å generalisere undersøkelsens resultater til hele populasjonen – henholdsvis alle medlemmer i Den norske kirke og medlemmer som deltok i kirkevalget 2009. Hva angår undersøkelsens *interne validitet*: muligheten for å trekke kausale slutninger på bakgrunn av undersøkelsens funn og dens *definisjonsmessige validitet*: samsvaret mellom det undersøkel-sen vil si noe om (teoretisk) og operasjonalisering av dette i form av konkrete spørsmål, kan det sies at både det postale spørreskjema og telefonintervju-guiden er utarbeidet på grunnlag av erfaringer fra lignende undersøkelser. Disse omfatter blant annet *Lokaldemokratiundersøkelsen 2007*, *Folkekirke 2000-undersøkelsen* og *Valgforskningsprogrammet* ved Institutt for samfunnsforskning. Flere av spørsmålene i de to surveyene er dermed prøvet ut i tidligere undersøkelser. I tillegg kommer at spørreskjemaene som helhet er blitt drøftet og bearbeidet i lys av kommentarer fra en forskergruppe bestående av forskere med ulik faglig bakgrunn. Dette kan antas å virke positivt på den interne så vel som den begrepsmessige validiteten. Endelig bør det nevnes at fordi flere av undersøkelsens bakgrunnsopplysninger er hentet inn gjennom registerkobling, kan det antas at det er stor grad av samsvar mellom *de sanne* og de registrerte variabelverdiene - begrepsvaliditeten antas tilsvarende høy.

Som i alle spørreskjemaundersøkelser, må det også her tas høyde for subjektive misforståelser og tolkninger av de enkelte spørsmålene så vel som enkeltbegreper anvendt i spørsmålsformuleringene. Særlig kan det nevnes at en telefonsurvey setter særlige krav til respondentens evne til å lytte og forstå umiddelbart, spesielt når det er mange og lange svaralternativer eller at svaret skal gis i form av skalering. Det kan i den forbindelse nevnes at telefonintervjuerne i denne undersøkelsen en gang iblant måtte gjenta spørsmålene og/eller svaralternativene for respondentene. Dette for å sikre mest mulig riktige svar. Tilsvarende utfordringer finnes ikke i så stor grad i forbindelse med den postale surveyen.

Reliabiliteten til undersøkelsen går på hvor stabil og nøyaktig datainnsamlingen og -registreringen har vært. I den forbindelse kan det nevnes at registrering av data i telefonsurveyen ble gjort av et profesjonelt menigmålingsinstitutt, *Norstat*. Det kan på den bakgrunn forventes og antas, at dette er gjort på en tilstrekkelig nøyaktig måte. På samme måte har det samme meningsmålingsinstitutt vært ansvarlig for datainnsamlingen i den postale undersøkelsen. Returnerte spørreskjemaer ble skannet og avlest maskinelt, hvilket antas å minske risikoen for unøyaktighet i registreringen av data.

Til tross for de forholdene som her er påpekt med hensyn til mulige skjevheter, validitet og reliabilitet, er det vår klare oppfatning at begge surveys i stor utstrekning kan brukes til å si noe om Den norske kirkes medlemmers syn på kirken, medlemmenes motiver for å delta eller ikke å delta i kirkevalget og deres erfaringer med valgkampen og de informasjonstiltakene som ble iverksatt lokalt og nasjonalt i forbindelse med kirkevalget. Særlig verdifull er materialet som bakgrunn for og innspill til diskusjon og utforming av informasjonsstrategier i forbindelse med neste kirkevalg høsten 2011.

Erfaringer å ta med seg – lærdom

Dette delprosjektet som ser nærmere på valgdeltagelse og velgeratferd, er som nevnt basert på data innhentet gjennom to surveys – en representativ telefonsurvey blant alle kirkemedlemmer (født før 1995) og en postal survey blant medlemmer (født før 1992) som vi visste hadde deltatt i kirkevalget. Utvalget for den postale surveyen er hentet fra en rekke utvalgte menigheter og er som sådan ikke representativ. Begrunnelsen for å gjennomføre den postale surveyen, var at vi ikke kunne være sikker på at den representative telefonsurveyen ville fange opp tilstrekkelig mange kirkemedlemmer som faktisk hadde deltatt i kirkevalget høsten 2009; jevnfør en forventning om relativ lav valgdeltagelse. Dette viste seg å være en overflødig bekymring: 37,5 % av respondentene i telefonsurveyen hadde stemt ved kirkevalget. I etterkant kan man derfor slå fast at det egentlig ikke var nødvendig med en målrettet postal survey. I stedet anbefales det at en fremtidig telefonsurvey utvides slikt at de respondentene som faktisk har deltatt i kirkevalget, får en rekke utdypende spørsmål. Eventuelt kan antall respondenter i telefonsurveyen utvides tilsvarende – for eksempel til 1500. På den måten vil man også unngå de utfordringene som oppsto i forbindelse med registrering av menighetenes manntallsavkrysninger samt inkludere alle aldersgrupper uten å komme i konflikt med personvernlovgivningen.

Appendiks B

Tabeller

Informasjon

Tabell 19. Medlemmenes generelle kunnskapsnivå om forhold knyttet til kirkevalget 2009 etter deltagelse ved valget. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke informert i det hele tatt og 5=svært godt informert og Pearson's R (Telefon og postal)

	Stemte du ved kirkevalget i høst? ^b	Gj.snitt	N	Pearson's R ^a
Postal	Ja	3,21	419	...
	Nei	2,30	622	
Telefon	Ja	3,17	375	0,433*
	Nei	2,30	622	

*Signifikant på 1 % -nivå

^aDa den postale surveyen bare omfatter medlemmer som faktisk har stemt ved kirkevalget finnes det ikke et korrelasjonsmål (Pearson's R).

^bPersoner som har stemt har høy verdi og personer som ikke har stemt har lav verdi.

Tabell 20. Informasjonskanaler. Medlemmenes vurdering av ulike informasjonskanaler etter deltagelse i kirkevalget 2009. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke viktig og 5=svært viktig.

Stemte du ved kirkevalget i høst?		Valgkort med informasjonsvedlegg	Menighetsblad	Løpeseddel	Lokale medier (f.eks. lokale og regionale aviser)	Nasjonale medier (f.eks. riksdekkende TV, radio og aviser)	Valgportalen til Den norske kirke (www.kirkevalget.no / www.kyrkjevalet.no)	Valgmøter	Kunngjøring under kirkelige arrangementer	Personlig/telefonisk kontakt med oppstilte kandidater	Samtale med venner og familie
Ja	Gj.snitt	3,80	3,18	1,81	2,86	2,50	1,79	1,45	2,45	1,61	2,69
	N	372	373	365	371	367	349	355	353	361	369
Nei	Gj.snitt	2,94	2,38	1,55	2,29	2,18	1,37	1,34	1,79	1,36	2,00
	N	615	613	604	613	614	591	603	600	604	618
Totalt	Gj.snitt	3,26	2,68	1,65	2,51	2,30	1,52	1,38	2,03	1,45	2,26
	N	987	986	969	984	981	940	958	953	965	987

Tabell 21. Informasjonskanaler. Velgernes vurdering av ulike informasjonskanaler etter deltagelse i kirkevalg før 2009 blant de som stemte ved kirkevalget 2009. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke viktig og 5=svært viktig.

Har du stemt ved tidligere menighetsrådsvalg?		Valgkort med informasjonsvedlegg	Menighetsblad	Løpeseddel	Lokale medier (lokale og regionale aviser)	Nasjonale medier (riksdekkende TV/radio/aviser)	Valgportalen til Den norske kirke (www.kirkevalget.no / www.kyrkjevalet.no)	Valgmøter	Kunngjøring under kirkelige arrangementer	Personlig/telefonisk kontakt med oppstilte kandidater	Samtale med venner og familie
Ja	Gj.snitt	3,88	3,80	2,05	3,08	2,71	1,97	1,52	2,67	1,71	3,10
	N	184	176	150	177	171	154	162	166	161	177
Nei	Gj.snitt	3,88	2,87	1,97	3,00	2,72	1,90	1,51	2,03	1,46	2,72
	N	197	194	172	192	185	167	172	179	181	195
Totalt	Gj.snitt	3,88	3,31	2,01	3,04	2,71	1,94	1,51	2,34	1,58	2,90
	N	381	370	322	369	356	321	334	345	342	372

Tabell 22. Informasjonskanaler. Prosentandel av de som stemte ved kirkevalget som synes at ulike informasjonskanaler har vært svært viktige eller viktige i forbindelse med kirkevalget 2009 etter deltagelse i tidligere kirkevalg.

	Har du stemt ved tidligere kirkevalg? ^b			Har du stemt ved tidligere kirkevalg? ^b (N)			Pearson's R ^a
	Ja	Nei	Totalt	Ja	Nei	Totalt	
Valgkort med informasjonsvedlegg	67	69	68	184	197	381	0,019
Menighetsblad	66	35	50	176	194	370	0,355*
Løpeseddel	15	12	14	150	172	322	0,035
Lokale medier (lokale og regionale aviser)	40	36	38	177	192	369	0,030
Nasjonale medier (riksdekkende TV/radio/aviser)	29	29	29	171	185	356	-0,004
Valgportalen til Den norske kirke www.kirkevalget.no/www.kyrkjevalet.no	16	11	14	154	167	321	0,028
Valgmøter	7	4	5	162	172	334	0,010
Kunngjøring under kirkelige arrangementer	34	16	24	166	179	345	0,230*
Personlig/telefonisk kontakt med oppstilte kandidater	14	6	9	161	181	342	0,115**
Samtale med venner og familie	45	28	36	177	195	372	0,143*

*Signifikant på 1 % -nivå

**Signifikant på 5 % -nivå

^aBasert på variabel målt på en fem-skala, der 1=ikke viktig og 5=svært viktig

^bPersoner som har stemt har høy verdi og personer som ikke har stemt har lav verdi.

Tabell 23. Informasjonskanaler. Velgernes vurdering av ulike informasjonskanaler etter hvor opptatt de er av det som skjer i sin lokale menighet blant de som stemte ved kirkevalget 2009. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke viktig og 5=svært viktig.

Hvor opptatt er du av det som skjer i din lokale menighet?	Valgkort med informasjonsvedlegg	Menighetsblad	Løpeseddel	Lokale medier (lokale og regionale aviser)	Nasjonale medier (riksdekkende TV/radio/aviser)	Valgportalen til Den norske kirke www.kirkevalget.no / www.kyrkjevalet.no	Valgmøter	Kunngjøring under kirkelige arrangementer	Personlig/telefonisk kontakt med oppstilte kandidater	Samtale med venner og familie
Ikke opptatt/både-og	3,83	2,86	1,87	2,90	2,70	1,77	1,44	1,87	1,40	2,47
Svært opptatt/opptatt	3,98	3,81	2,17	3,14	2,74	2,04	1,58	2,70	1,70	3,24
Totalt	3,91	3,37	2,03	3,03	2,72	1,92	1,52	2,32	1,56	2,88

Tabell 24. Informasjonskanaler. Prosentandel av de som stemte ved kirkevalget 2009 som synes at ulike informasjonskanaler har vært svært viktige eller viktige etter hvor opptatt de er av det som skjer i sin lokale menighet.

	Hvor opptatt er du av det som skjer i din lokale menighet?			Hvor opptatt er du av det som skjer i din lokale menighet? (N)			Pearson's R ^a
	Ikke opptatt/både-og	Svært opptatt/opptatt	Totalt	Ikke opptatt/både-og	Svært opptatt/opptatt	Totalt	
Valgkort med informasjonsvedlegg	67	72	70	190	221	411	-0,058
Menighetsblad	36	65	51	185	216	401	0,373*
Løpeseddel	12	17	14	164	184	348	0,137**
Lokale medier (lokale og regionale aviser)	34	41	38	185	214	399	0,156*
Nasjonale medier (riksdekkende TV/radio/aviser)	29	30	29	181	206	387	0,038
Valgportalen til Den norske kirke www.kirkevalget.no / www.kyrkjevalet.no	9	17	13	160	183	343	0,132**
Valgmøter	3	8	6	165	194	359	0,113**
Kunngjøring under kirkelige arrangementer	15	31	24	167	204	371	0,328*
Personlig/telefonisk kontakt med oppstilte kandidater	7	10	9	174	194	368	0,187*
Samtale med venner og familie	22	47	36	184	216	400	0,311*

*Signifikant på 1 % -nivå

**Signifikant på 5 % -nivå

^aBasert på variabel målt på en fem-skala, der 1=ikke viktig og 5=svært viktig

Tabell 25. Informasjonskanaler. Prosentandel av de som stemte ved kirkevalget 2009 som synes at ulike informasjonskanaler har vært svært viktige eller viktige etter fødselsår.

	Fødselsår					Fødselsår (N)				
	1979-1991	1964-1978	1949-1963	før -1948	Totalt	1979-1992	1964-1979	1949-1964	før -1949	Totalt
Valgkort med informasjonsvedlegg	67	65	72	72	70	18	97	129	169	413
Menighetsblad	39	39	50	60	51	18	94	121	170	403
Løpeseddel	6	12	12	20	15	18	86	103	142	349
Lokale medier (lokale og regionale aviser)	17	30	43	42	38	18	94	124	165	401
Nasjonale medier (riksdekkende TV/radio/aviser)	33	24	26	36	30	18	92	119	159	388
Valgportalen til Den norske kirke	19	15	13	12	13	16	86	111	131	344
Valgmøter	13	3	2	10	6	15	90	111	143	359
Kunngjøring under kirkelige arrangementer	22	16	18	35	24	18	90	114	150	372
Personlig/telefonisk kontakt med oppstilte kandidater	19	7	4	14	9	16	92	113	147	368
Samtale med venner og familie	56	32	32	39	36	18	97	123	163	401

^aBasert på variabel målt på en fem-skala, der 1=ikke viktig og 5=svært viktig

Tabell 26. Informasjonskanaler. Prosentandel av de som har stemt ved kirkevalget 2009 som synes at ulike informasjonskanaler har vært svært viktige eller viktige etter kjønn.

	Kjønn			Kjønn (N)			Pearson's R ^a
	Mann	Kvinne	Totalt	Mann	Kvinne	Totalt	
Valgkort med informasjonsvedlegg	72	69	70	183	230	413	0,001
Menighetsblad	40	61	51	179	224	403	0,200*
Løpeseddel	12	17	15	161	188	349	0,070
Lokale medier (lokale og regionale aviser)	38	39	38	180	221	401	0,028
Nasjonale medier (riksdekkende TV/radio/aviser)	29	31	30	178	210	388	-0,021
Valgportalen til Den norske kirke www.kirkevalget.no / www.kyrkjevalet.no	11	15	13	159	185	344	0,029
Valgmøter	5	7	6	164	195	359	0,073
Kunngjøring under kirkelige arrangementer	18	29	24	169	203	372	0,113**
Personlig/telefonisk kontakt med oppstilte kandidater	10	8	9	168	200	368	0,049
Samtale med venner og familie	32	38	36	179	222	401	0,059

*Signifikant på 1 % -nivå

**Signifikant på 5 % -nivå

^aBasert på variabel målt på en fem-skala, der 1=ikke viktig og 5=svært viktig

Tabell 27. Regresjonsanalyse av betydningen til ulike informasjonskanaler. Standardiserte beta-koeffisienter. ^a

Uavhengige variabler	Avhengig variabel									
	Valgkort	Menighetsblad	Løpeseddel	Lokale medier	Nasjonale medier	Valgportal	Valgmøte	Kunngjøring	Personlig kontakt	Venner og familie
Kjønn ^b	0,036	0,118**	0,057	-0,048	-0,029	0,011	0,038	0,096	0,017	0,006
Alder ^c	0,107	0,090	0,185*	0,143**	0,146**	-0,068	0,167*	0,085	0,134**	-0,046
Høyest fullførte utdanning ^d	-0,035	-0,128**	-0,188*	-0,071	-0,016	-0,058	-0,226*	-0,198*	-0,128**	-0,113**
Deltatt ved tidligere kirkevalg ^e	-0,012	0,205*	-0,115	-0,062	-0,004	-0,087	-0,099	0,046	-0,037	0,022
Hvor opptatt man er av det som skjer i den lokale menigheten ^f	-0,142**	0,310*	0,177**	0,184**	0,105	0,008	0,147**	0,193*	0,143	0,313*
Antall ganger på gudstjeneste i Dnk utenom religiøse høytider det siste året	0,028	-0,079	0,079	-0,057	-0,131	-0,025	-0,195**	0,013	-0,192**	-0,027
Antall ganger på gudstjenester i Dnk i forbindelse med religiøse høytider det siste året	0,041	0,054	0,007	0,063	-0,076	0,153	0,164**	0,172**	-0,231*	0,062
Antall ganger på arrangementer for barn/ungdom i Dnk det siste året	0,046	-0,100	-0,072	-0,031	0,042	-0,064	-0,045	0,082	-0,071	-0,075
Antall ganger på konserter, hyggetreff e.lign. i Dnk det siste året	0,048	0,089	-0,053	-0,026	0,056	0,228*	0,007	-0,002	0,019	0,094
Antall ganger man har hatt samtale med en ansatt i Dnk det siste året	-0,002	0,035	-0,072	0,045	-0,034	-0,132	-0,026	-0,072	0,023	0,056
Justert R ²	-0,005	0,255	0,098	0,036	0,008	0,040	0,102	0,179	0,071	0,124
N	310	291	254	296	284	257	265	274	274	296

*Signifikant på 1 % -nivå

**Signifikant på 5 % -nivå

^a Det er kontrollert for multikolinearitet.^b Kvinne har verdien «1» og menn har verdien «0».^c Personer er gruppert i fem alderskategorier, der de eldste har høy verdi og de yngste har lavest verdi^d Personer med høy utdanning har høy verdi og personer med lav utdanning har lav verdi^e Personer som har deltatt har høy verdi og personer som ikke har deltatt har lav verdi^f Personer som er opptatt av det som skjer har høy verdi og personer som ikke er opptatt av det som skjer har lav verdi

Kunnskap

Tabell 28. . Kunnskap. Medlemmenes generelle kunnskapsnivå om forhold knyttet til kirkevalget 2009 etter deltagelse ved kirkevalg, fødselsår, kjønn og høyest fullførte utdanning. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke informert i det hele tatt og 5=svært godt informert og Pearson's R.

	Deltagelse ved kirkevalg			Fødselsår					Kjønn		Høyest fullførte utdanning		
	Har stemt tidligere og i 2009	Stemte for første gang i 2009	Har aldri stemt	1992-94	1979-1991	1964-1978	1949-1963	-1948	Mann	Kvinne	Grunnskole	Videregående	Uni/høyskole
Gj.snitt	3,45	2,99	2,25	2,22	2,17	2,64	2,68	2,71	2,53	2,73	2,32	2,64	2,68
N	150	222	567	26	79	262	307	323	488	509	93	322	557
Pearson's R		-				0,122*			0,102*			0,088*	

*Signifikant på 1 % -nivå

Tabell 29. Kunnskap. Medlemmenes spesifikke kunnskap etter deltagelse ved kirkevalget 2009. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1= ikke informert i det hele tatt og 5=svært godt informert.

Stemte du ved kirkevalget i høst? ^a	Hva et menighetsråd gjør	Hva bispedømmeråd og Kirkemøte gjør	At alle medlemmer over 15 år har stemmerett	At alle medlemmer over 18 år kan stille opp som kandidat	Kandidatene til menighetsrådet der du bor	Kandidatene til bispedømmerådet/Kirkemøtet	Kandidatenes syn på viktige saker	Kirkevalget generelt (bl.a. hvor og når)	
Ja	Gj.snitt	3,44	2,71	3,23	3,60	3,69	2,54	2,43	3,79
	N	372	370	370	371	374	373	369	373
Nei	Gj.snitt	2,36	1,91	2,54	2,68	2,45	1,85	1,64	2,93
	N	619	609	610	609	615	613	610	616
Totalt	Gj.snitt	2,77	2,21	2,80	3,03	2,92	2,11	1,94	3,25
	N	991	979	980	980	989	986	979	989
Pearson's R		0,398*	0,345*	0,199*	0,274*	0,380*	0,260*	0,327*	0,289*

*Signifikant på 1 % -nivå

^aPersoner som har stemt har høy verdi og personer som ikke har stemt har lav verdi.

Tabell 30. Kunnskap. Medlemmenes kunnskap om kandidatene og kandidatenes syn på viktige saker etter bispedømme. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1= ikke informert i det hele tatt og 5=svært godt informert.

Bispedømme		Kandidatene til menighetsrådet der du bor	Kandidatene til bispedømmerådet/Kirkemøtet	Kandidatenes syn på viktige saker
Agder & Telemark	Gj.snitt	3,24	2,10	2,12
	N	92	92	92
Bjergvin	Gj.snitt	2,69	2,16	1,90
	N	118	115	117
Borg	Gj.snitt	2,69	1,92	1,68
	N	117	117	113
Hamar	Gj.snitt	3,09	2,00	1,79
	N	81	81	80
Møre	Gj.snitt	3,32	2,55	2,16
	N	50	51	51
Nidaros	Gj.snitt	3,30	2,17	2,05
	N	88	88	88
Nord-Hålogaland	Gj.snitt	2,98	1,94	1,83
	N	48	48	47
Oslo	Gj.snitt	2,65	2,13	1,86
	N	164	165	164
Stavanger	Gj.snitt	2,98	2,29	2,32
	N	82	80	81
Sør-Hålogaland	Gj.snitt	2,81	2,02	1,86
	N	52	51	51
Tunsberg	Gj.snitt	2,93	2,02	1,97
	N	97	98	95
Totalt	Gj.snitt	2,92	2,11	1,94
	N	989	986	979

Tilgjengelighet

Tabell 31. Grunner for å stemme ved kirkevalget 2009 etter deltagelse ved tidligere kirkevalg. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke viktig og 5=svært viktig og Pearson's R.

Har du stemt ved tidligere kirkevalg? ^a		Som medlem av Den norske kirke synes jeg at det er naturlig å stemme ved kirkevalget	Den norske kirke er viktig for meg	Jeg synes at Den norske kirke er en viktig institusjon i vår kultur	Jeg ønsker innflytelse over det som skjer i min lokale menighet	Jeg kjenner en eller flere av kandidatene	Jeg er interessert i det som skjer i lokalsamfunnet	At jeg kunne stemme på lekfolk til bispedømmeråd/Kirkemøte	Kirkevalget ble gjennomført samtidig med stortingsvalget
Ja	Gj.snitt	4,43	4,31	4,57	3,74	4,26	4,50	3,61	3,95
	N	150	149	150	148	148	150	144	149
Nei	Gj.snitt	4,01	3,99	4,38	3,23	3,40	4,21	3,29	4,29
	N	222	222	221	220	222	221	214	222
Totalt	Gj.snitt	4,18	4,12	4,46	3,43	3,74	4,33	3,42	4,15
	N	372	371	371	368	370	371	358	371
Pearson's R		0,197*	0,151*	0,117**	0,202*	0,289*	0,159*	0,120**	-0,128**

*Signifikant på 1 % -nivå

**Signifikant på 5 % -nivå

^aPersoner som har stemt har høy verdi og personer som ikke har stemt har lav verdi.

Tabell 32. Grunner for å stemme ved kirkevalget 2009 etter deltagelse ved tidligere kirkevalg. Prosentandel som synes at ulike grunner har vært svært viktige eller viktige.

	Har du stemt ved tidligere kirkevalg?			Har du stemt ved tidligere kirkevalg? (N)		
	Ja	Nei	Totalt	Ja	Nei	Totalt
Som medlem av Den norske kirke synes jeg at det er naturlig å stemme ved kirkevalget	85	73	77	150	222	372
Den norske kirke er viktig for meg	82	70	75	149	222	371
Jeg synes at Den norske kirke er en viktig institusjon i vår kultur	91	86	88	150	221	371
Jeg ønsker innflytelse over det som skjer i min lokale menighet	57	41	47	148	220	368
Jeg kjenner en eller flere av kandidatene	80	56	65	148	222	370
Jeg er interessert i det som skjer i lokalsamfunnet	89	80	83	150	221	371
At jeg kunne stemme på lekfolk til bispedømeråd/Kirkemøte	54	45	49	144	214	358
Kirkevalget ble gjennomført samtidig med stortingsvalget	71	83	78	149	222	371

Tabell 33. Grunner for ikke å stemme ved kirkevalget 2009 etter deltagelse ved tidligere kirkevalg. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 5, der 1=ikke viktig 5=svært viktig, samt Pearson's R.

Har du stemt ved tidligere kirkevalg? ^a		Jeg synes ikke at kirkevalget er viktig	Jeg overlater til de mer kirkelig aktive å stemme	Jeg var ikke klar over at det har vært kirkevalg	Jeg var ikke klar over at jeg har stemmerett	Valget foregikk på ugunstig tid og sted	Jeg visste ikke nok om kandidatene
Ja	Gj.snitt	2,98	3,23	2,33	2,37	3,08	3,06
	N	52	53	52	52	52	53
Nei	Gj.snitt	2,72	3,64	2,24	2,25	2,22	3,09
	N	562	561	557	559	550	557
Totalt	Gj.snitt	2,74	3,60	2,25	2,26	2,30	3,09
	N	614	614	609	611	602	610
Pearson's R		-0,052	-0,080**	0,014	0,019	0,145*	-0,006

*Signifikant på 1 % -nivå

**Signifikant på 5 % -nivå

^aPersoner som har stemt har høy verdi og personer som ikke har stemt har lav verdi

Tabell 34. Grunner for ikke å stemme ved kirkevalget 2009 etter deltagelse ved tidligere kirkevalg. Prosentandel som synes at ulike grunner har vært svært viktige eller viktige.

	Har du stemt ved tidligere kirkevalg?			Har du stemt ved tidligere kirkevalg? (N)		
	Ja	Nei	Totalt	Ja	Nei	Totalt
Jeg synes ikke at kirkevalget er viktig	36	28	30	52	562	614
Jeg overlater til de mer kirkelig aktive å stemme	47	62	61	53	561	614
Jeg var ikke klar over at det har vært kirkevalg	29	27	27	52	557	609
Jeg var ikke klar over at jeg har stemmerett	33	29	29	52	559	611
Valget foregikk på ugunstig tid og sted	48	25	27	52	550	602
Jeg visste ikke nok om kandidatene	40	45	45	53	557	610

Holdninger

Tabell 35. Kirkepolitiske holdninger. Prosentandel av medlemmene som er nokså enig eller helt enig i et gitt kirkepolitisk standpunkt etter deltagelse ved kirkevalg.

	Har stemt tidligere og i 2009	Stemte for første gang i 2009	Har aldri stemt	Totalt	Har stemt tidligere og i 2010 (N)	Stemte for første gang i 2010 (N)	Har aldri stemt (N)	Totalt (N)
Kirken bør være atskilt fra staten	43	35	54	47	146	214	546	957
Det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper	67	58	69	66	144	221	557	947
Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levesett blant sine ansatte	66	82	86	81	150	220	556	979
Medlemmene har for lite innflytelse i Den norske kirke	50	50	52	50	141	206	452	846

Tabell 36. Kirkepolitiske holdninger. Faktoranalyse av fire kirkepolitiske holdninger.

	Faktor 1	Faktor 2
Kirken bør være atskilt fra staten	0,814	0,168
Det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper	0,774	-0,255
Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levesett blant sine ansatte	-0,237	0,691
Medlemmene har for lite innflytelse i Den norske kirke	0,165	0,772

Kumulativ andel forklart varians: 62,8 %

Eigenverdier: faktor 1= 1,39 og faktor 2=1,12

Tabell 37. Kirkepolitiske holdninger. Sammenhengen mellom medlemmenes kirkepolitiske holdninger, deres tillit til sin lokale menighet og tillit til Den norske kirke sentralt. Pearson's R. Tillit er målt på en skala fra 1 til 5, der 1=Ikke tillit i det hele tatt og 5=svært stor tillit. Kirkepolitisk holdning er også målt på en skala fra 1 til 5, der 1=helt uenig og 5=helt enig.

		Hvor stor tillit har du til din lokale menighet?	Hvor stor tillit har du til Den norske kirke sentralt?	Kirken bør være atskilt fra staten	Det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper	Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levesett blant sine ansatte	Medlemmene har for lite innflytelse i Den norske kirke
Hvor stor tillit har du til din lokale menighet?	Pearson's R	1	0,431**	-0,079*	0,022	-0,032	-0,067
	N	1000	1000	961	979	984	851
Hvor stor tillit har du til Den norske kirke sentralt?	Pearson's R	---	1	-0,151**	0,065*	0,050	-0,103**
	N	---	1000	961	979	984	851
Kirken bør være atskilt fra staten	Pearson's R	---	---	1	0,324**	-0,026	0,069*
	N	---	---	961	948	949	827
Det er kirkens egne organer som bør utnevne biskoper	Pearson's R	---	---	-	1	-0,168**	-0,058
	N	---	---	---	979	965	839
Den norske kirke bør være romslig når det gjelder forskjeller i tro og levesett blant sine ansatte	Pearson's R	---	---	---	---	1	0,123**
	N	---	---	---	---	984	843
Medlemmene har for lite innflytelse i Den norske kirke	Pearson's R	---	---	---	---	---	1
	N	---	---	---	---	---	851

**Signifikant på 1 % -nivå

*Signifikant på 5 % -nivå

Tabell 38. Prosentandel av medlemmene etter deltagelse ved kirkevalg som betrakter seg selv som personlig kristen og Pearson's R.

Betrakter du deg selv som personlig kristen?	Har stemt tidligere og i 2009	Stemte for første gang i 2009	Har aldri stemt	Totalt	Har stemt tidligere og i 2010 (N)	Stemte for første gang i 2010 (N)	Har aldri stemt (N)	Totalt (N)
Ja	71	51	32	44	149	216	554	972
Nei/i tvil	29	49	68	56	149	216	554	972

Institutt for samfunnsforskning

Rapport 2010:4

<p><i>Forfatter/Author</i> Signe Bock Seggaard</p>
<p><i>Tittel/Title</i> Kirkevalget 2009 En analyse av velgeratferd og valgdeltagelse blant medlemmer av Den norske kirke</p>
<p><i>Sammendrag</i> Med blikket rettet mot kirkevalget 2009 er denne rapportens fokus på kirkemedlemmenes atferd og deltagelse – eller manglende deltagelse. Hensikten er å belyse velgeratferd ut fra en rekke ulike variabler som demografisk, sosial, kirkelig og politisk tilhørighet samt å sette søkelys på effekten av ulike tiltak som ble gjennomført i forkant av kirkevalget. I den forbindelse er det særlig informasjonstiltakene for å understøtte velgernes kunnskap og tiltak for å bedre tilgjengeligheten til valget som er i fokus.</p> <p>Rapportens demokrati-teoretiske utgangspunkt er Robert Dahls kriterier for en perfekt demokratisk prosess, og særlig de to kriteriene <i>opplyst forståelse</i> og <i>effektiv deltakelse</i> samt forutsetningene for disse: <i>informasjon, kunnskap og tilgjengelighet</i>.</p> <p>I tillegg til å se nærmere på informasjonskanalers viktighet, velgernes kunnskap om kirkevalget og Den norske kirke, samt grunner for (ikke) å stemme, setter rapporten også fokus på velgerrepresentativiteten ut fra velgernes kirkepolitiske holdninger, partipolitiske preferanser og kristen selvoppfatning.</p> <p>Rapporten avslutter med en drøftelse av Den norske kirkes demokratiske legitimitet. Det konkluderes at dersom legitimitetsbegrepet knyttes til berørthet og det premiss at det er de kirkelig interesserte som er de mest berørte, så gir undersøkelsen i noen utstrekning grunnlag for å si at kirkens demokratiske legitimitet ikke er så dårlig allikevel.</p>
<p><i>Emneord</i> Den norske kirke, kirkevalg, velger, demokrati, demokratisk legitimitet</p>
<p><i>Summary</i> This report focuses on the behaviour and participation of voters in the election of the Church of Norway held in September 2009. The aim is to analyse voters and their behaviour from different perspectives – demographic, social, ecclesiastical and political perspectives – in addition to shed light on the effects of the information effort which the Church of Norway carried out in advance of the election.</p> <p>The analytic starting point is Robert Dahl's criteria for a democratic process and more specifically the standards of <i>enlightened understanding</i> and <i>effective participation</i> and the preconditions of these: information, knowledge and accessibility.</p> <p>The report concludes with a discussion on the democratic legitimacy of the Church of Norway. The main point of view is that the legitimacy is not so bad after all if legitimacy is seen in the light of voters who are interested in the church and specifically the church at local level.</p>
<p><i>Index terms</i> The Church of Norway, church election, voter, democracy, democratic legitimacy</p>